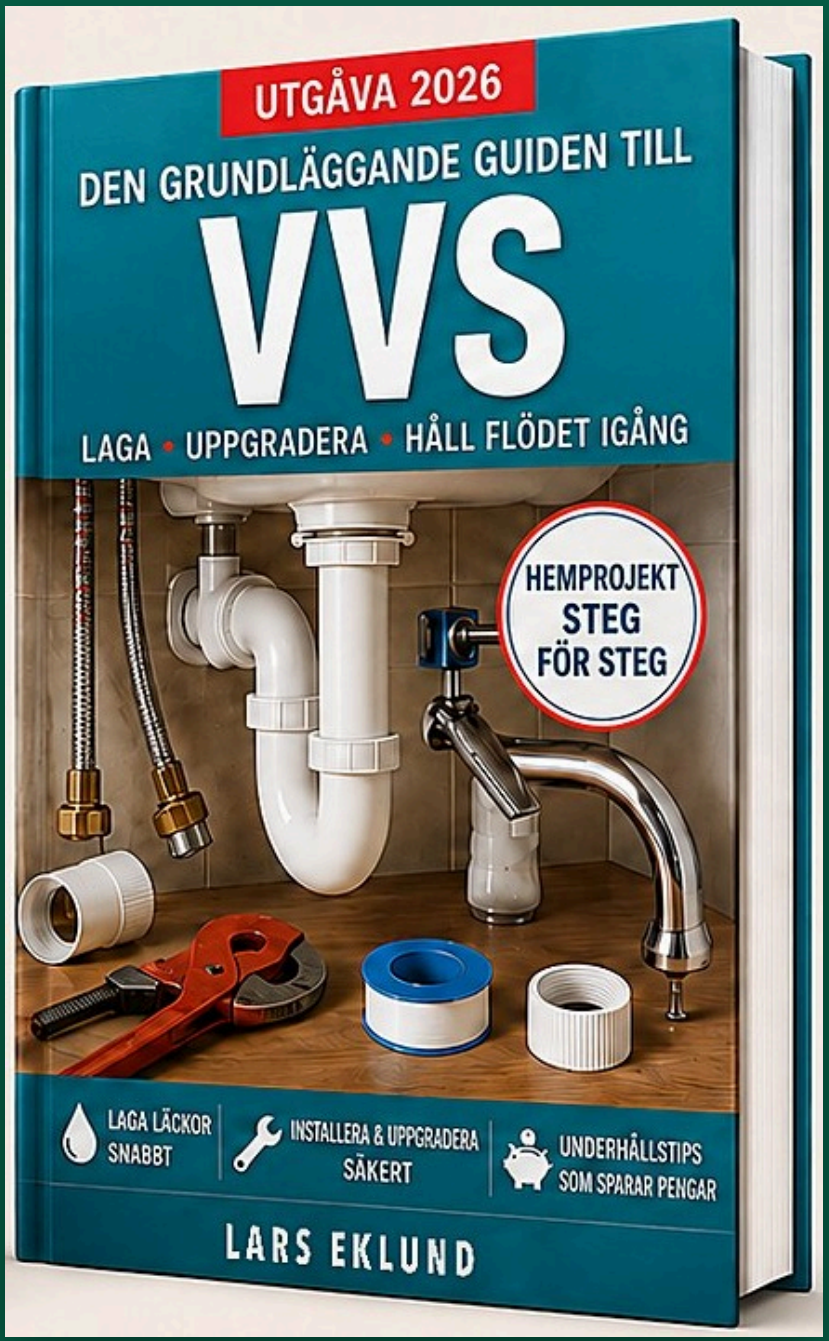

UTGÅVA 2026
DEN GRUNDLÄGGANDE GUIDEN TILL
VVS
LAGA • UPPGRADERA • HÅLL FLÖDET IGÅNG
HEMPROJEKT
STEG
FÖR STEG
LAGA LÄCKOR
SNABBT
INSTALLERA & UPPGRADERA
SÄKERT
UNDERHÅLLSTIPS
SOM SPARAR PENGAR
LARS EKLUND

LIBROVA

BOK 3 · PÅ KÖPET

Den grundläggande guiden till VVS

Utgåva 2026

Laga · Uppgradera · Håll flödet igång

Lars Eklund

LIBROVA · 2026

Ditt kundområde
Alla böcker i paketet finns alltid på den här adressen:
https://se.librova.eu/pages/kundomrade-hemreparation-m6r3x8

Den grundläggande guiden till VVS – Utgåva 2026
Lars Eklund

© 2026 Librova. Alla rättigheter förbehållna. Publikationen är endast avsedd för köparens personliga bruk. Kopiering, spridning och vidareförsäljning utan förlagets tillstånd är förbjuden.

Viktig säkerhetsinformation. Boken är endast allmän vägledning och ersätter inte utbildning, rådgivning eller besiktning av en behörig yrkesperson. Följ alltid anvisningarna för verktyg och material, använd lämplig skyddsutrustning och sluta om du är osäker. Elarbeten: slå först av strömmen i elcentralen och kontrollera med en spänningsprovare att det är spänningslöst. Som privatperson får du bara göra enklare arbeten, till exempel byta ett befintligt vägguttag eller en befintlig strömbrytare mot en likadan. Nya uttag och ledningar, ändringar i elcentralen och allt som går utöver de enkla arbeten som beskrivs här ska göras av ett registrerat elinstallationsföretag. Gas: arbeta aldrig själv med gasinstallationer, det ska en behörig fackman göra. Vid allvarliga VVS-arbeten eller större läckor ska du anlita en behörig rörmokare. Om du känner gaslukt: tänd ingen lampa eller låga och använd inga strömbrytare, öppna

fönstren, lämna bostaden och ring 112. Vid fara för människor (elchock, brand, översvämning) ring 112. I äldre byggnader: borra, slipa eller bryt inte i ytor eller isolering som kan innehålla asbest, utan kontakta en fackman. Reglerna kan skilja sig mellan olika hus och bostadsrättsföreningar, så kontrollera vad som gäller hos dig. Är du osäker, ring en fackman.

Innehåll

1. Ett ord från författaren
2. Så fungerar vattenförsörjningen och avloppet i ditt hem
3. Verktyg och material för dig som lagar VVS hemma
4. Rörbrott eller läcka: de första 5 minuterna
5. Läckor
6. Blandare
7. Avlopp och vattenlås
8. Toaletten
9. Montera tvättställ och ventiler till apparater
10. Uppvärmning och varmvatten
11. De vanligaste misstagen, när du ska ringa en rörmokare och en fusklapp
12. Videor som hjälper dig på vägen

Ett ord från författaren

Jag minns min första läcka. Det var en söndagskväll, det hade samlats en vattenpöl under handfatet i badrummet, och jag stod och tittade på den med en känsla av att något hemskt höll på att hända och att ingenting gick att göra utan en rörmokare. Jag ringde en jourfirma. Rörmokaren kom två timmar senare, drog åt en enda mutter på fem minuter och skickade en faktura som jag kom ihåg länge. Då bestämde jag mig för att prova själv nästa gång.

Den här guiden har vuxit fram ur sådana historier. Jag heter Lars Eklund, och i många år har jag gjort mindre reparationer i hem och lägenheter: i villor, radhus, hyreshus från 50-talet, nybyggda bostadsområden och lägenheter ovanpå butikerna i stadskärnan. Jag är varken tjänsteman eller teoretiker. Jag är någon som har lärt sig det mesta på knä under diskbänken med en ficklampa i munnen, och som vet hur den första timmen efter en läcka ser ut för den som aldrig har hållit i en skiftnyckel.

Vem boken är till för

Den är till för dig som bor i lägenhet, radhus eller villa och vill sluta rycka till vid varje droppe som faller från kranen. Jag förutsätter inga förkunskaper och ingen erfarenhet. Varje

projekt beskrivs steg för steg, med en verktygslista, en ungefärlig kostnad och tidsåtgång, och med en anmärkning om vad du ska se upp med och när det är bättre att lämna jobbet till en behörig fackman.

Så använder du guiden

- Börja med kapitel 2, 3 och 4. Att veta var din huvudkran sitter och hur du stänger av vattnet är grunden, och i praktiken sparar det dig mer än en kväll.
- Bläddra sedan i ämneskapitlen precis när du behöver dem: läckor, blandare, avlopp och vattenlås, toaletter, montering av tvättställ, uppvärmning.
- Kapitel 11 är en fusklapp: symptom, orsak, åtgärd. Den är värd att spara i mobilen, eller att skriva ut och sätta upp i skåpet där du förvarar dina verktyg.

Några regler som följer med mig på varje jobb

1. **Stäng av vattnet först.** Nästan varje reparation börjar vid en ventil. Först när du vet att vattnet har slutat rinna börjar du skruva loss något.
2. **Använd inte våld.** VVS är ingen styrketävling. En mutter som dras åt för hårt spricker oftare än en som sitter lite för löst läcker.

3. **Ta bilder innan du plockar isär något.** En bild i mobilen innan du skruvar loss något är den billigaste monteringsanvisning du någonsin får.
4. **Känn dina gränser.** Vissa jobb måste överlåtas till en behörig fackman: allt som gäller en gasapparat eller en gasledning, trycksatta varmvattenberedare, gemensamma stammar i ett flerbostadshus, eller allt som kräver tillstånd från din hyresvärd eller bostadsrättsförening. I den här boken säger jag alltid var den gränsen går.

> **Varning:** Den här guiden handlar bara om typiska reparationer i hemmet. Arbeta aldrig med gas. Installation, reparation och justering av gasledningar och gasapparater, pannor inräknade, ska alltid göras av en behörig gasfackman, och du bör alltid be att få se hans eller hennes behörighetsbevis. Om du känner gaslukt: öppna fönstren, rör inga strömbrytare eller elektriska apparater, använd ingen öppen låga, lämna bostaden och ring 112. Vid alla nödsituationer med fara för människor ska du ringa 112. Elarbeten nära vatten är ett ämne för en egen bok, och här upprepar jag bara en regel: om vatten har kommit åt något elektriskt ska du först slå av strömmen till den gruppen i elcentralen.

Jag lovar inte att du blir rörmokare efter att ha läst den här boken. Det jag lovar är att du lär dig känna igen vad som händer, skydda ditt hem mot skador och själv åtgärda de flesta små fel. Efter en första lyckad reparation berättar många för

mig att den bästa belöningen inte var pengarna de sparade, utan självförtroendet. Bara den känslan är väl värd bokens pris.

Jag önskar dig torra skåp, tysta vattenlås och kranar som inte droppar.

Lars Eklund

Så fungerar vattenförsörjningen och avloppet i ditt hem

Innan du lossar din första mutter hjälper det att förstå vart vattnet tar vägen i ditt hem. Hela systemet består av två skilda delar: en som för in rent vatten (kallt och varmt) och en som för bort avloppsvatten. Den första arbetar under tryck, så varje läcka ger sig till känna direkt. Den andra arbetar med självfall, så dess problem kan vara lömska: en lukt, ett avlopp som rinner långsamt, ett gurglande ljud.

Tillförseln av rent vatten

Vattnet kommer från kommunens huvudledning i gatan och rinner in i ditt hem genom en servisledning. I de flesta villor och radhus kommer det in via en **tomtventil** (ofta i en liten brunn med lock i trädgården eller vid tomtgränsen, ibland med en vattenmätare intill) och därefter genom en **huvudkran** inne i huset. Därifrån för **stamledningen** kallt vatten med nätets tryck till köksblandaren, och det är den du kan dricka ur utan risk. I vissa äldre hus fyller ledningen också en **kallvattentank** på vinden, och övriga kranar matas från den tanken. I ett modernt hem finns oftast ingen tank alls, och allt kommer direkt från det allmänna nätet. I en typisk lägenhet går rören genom byggnaden: en gemensam stam försörjer flera

våningar, dina egna avstängningsventiler sitter där vattnet kommer in i lägenheten, och därifrån går fler rör vidare till badrum, kök och toalett.

Ventilerna du behöver känna till

- **Huvudkran.** I ett hus sitter den normalt där vattnet kommer in i byggnaden: mycket ofta under diskbänken, men den kan också finnas i en tvättstuga, under trappan, i en källare eller i ett garage. Den stänger av allt vatten i hemmet. Kontrollera den i dag, medan inget är fel, och märk upp den tydligt.
- **Avstängningsventiler i en lägenhet.** Det kan finnas en ventil där vattnet kommer in i din lägenhet, men den stänger inte av den gemensamma stammen som försörjer dina grannar. Den gemensamma ledningen och eventuella gemensamma ventiler är föreningens eller hyresvärdens ansvar, så du ska inte stänga dem själv.
- **Avstängningsventiler under tvättstället och diskbänken.** Små kvartsvarvsventiler (oftast med ett spår för en skruvmejsel) på de korta rören som leder till blandaren, en för kallt och en för varmt. Med dem kan du stänga av en enda tappställe utan att stänga vattnet till hela huset.
- **Toalettens avstängningsventil.** En liten ventil på röret som matar spolcisternen, oftast nära golvet bakom

toalettstolen. Den stänger av vattnet som går in i cisternen.

- **Ventiler vid tvättmaskinen och diskmaskinen.** Små ventiler med gängat utlopp där slangarna ansluts. Det är bra att stänga dem när du reser bort en längre tid.

> **Tips:** Två gånger om året bör du röra varje ventil i hemmet: stäng den helt och öppna den igen. Ventiler som ingen har rört på år kan fastna av kalk och vägra vrida sig när det väl är bråttom. Använd inte våld: om en ventil sitter hårt är det bättre att byta den när det passar dig än att bryta av den mitt i en läcka.

En avstängningsventil under tvättstället: spåret stänger av vattnet på ett enda ställe.

Foto: Bjørn Hansen / Unsplash

Vattenmätaren och dolda läckor

Om du har en vattenmätare är den inte bara en räknare för dina räkningar. Den är också den bästa detektorn för dolda läckor, till exempel en tyst cistern som hela tiden fyller på toalettstolen. Ett enkelt test:

1. Se till att ingen i hemmet använder vatten: tvättmaskinen och diskmaskinen är avstängda, kranarna är stängda och ingen spolar på toaletten.
2. Anteckna mätarställningen exakt, inklusive de små siffrorna efter decimalkommat, eller ta ett foto.
3. Vänta 30 till 60 minuter utan att använda något vatten.
4. Läs av mätaren igen. Om den har rört sig finns det en läcka någonstans.
5. För en mer exakt diagnos stänger du ventilerna till enskilda apparater, en i taget, till exempel den vid toaletten. Om mätaren slutar röra sig när du har stängt en av dem har du hittat boven.

Många mätare har också en liten visare eller en liten stjärna som snurrar även vid mycket litet flöde. Om den snurrar när ingen tar vatten är det din signal att börja leta. Om du inte har någon mätare fungerar samma tanke med cisterntestet i kapitel 8 och genom att lyssna efter väsande ljud på natten.

Rörtyper i svenska hem

Material	Var du hittar det	Egenskaper
Bly	Vissa mycket gamla hus, ofta servisledningen nära huvudkranen	Matt grått, mjukt, och blankt silver när man skrapar. Skär, värm eller arbeta inte på det själv: kontakta din kommun eller ditt vattenbolag om byte.
Galvaniserat stål	Äldre hus och lägenheter	Tungt, benäget att få kalk och rost inifrån. Att byta allt är ett jobb för en fackman.
Koppar	De flesta hus och lägenheter byggda sedan 1960-talet, liksom många renoveringar	Håller länge, skarvas genom lödning, klämringskopplingar eller presskopplingar. Tål höga temperaturer väl.
Plast (till exempel PEX) med instickskopplingar	Nyare installationer och moderna reparationer	Flexibel, snabb att skarva med instickskopplingar och spricker inte lika lätt som metall när den fryser.
Flerskikt (PEX/aluminium/PEX)	Nyare vatten- och värmeinstallationer	Flexibelt, behåller formen väl, skarvas med kopplingar.

Att veta vad dina rör är gjorda av har praktisk betydelse: du kan inte göra samma sak på ett stålrör som på ett plaströr, och kopplingar som är gjorda för ett material passar inte på ett annat. Om du är osäker, fotografera röret och visa det i en VVS-butik eller för en fackman.

Varning: Koppla inte ihop olika metaller själv utan rätt kopplingar (till exempel koppar rakt på galvaniserat stål). Det orsakar galvanisk korrosion, som slutar med en läcka efter några år. Tänk också på att reglerna för vattenarmatur finns för att skydda dricksvattnet mot förorening: använd kopplingar och armatur som är godkända för dricksvatten (leta efter märkning från en branschgodkänd provning), och koppla aldrig det allmänna vattnet till något som kan låta smutsigt vatten rinna tillbaka, till exempel en trädgårdsslang som ligger kvar i en damm eller en hink. Vissa ändringar måste anmälas till kommunens vattenverk eller din fastighetsägare, så fråga dem först om du är osäker.

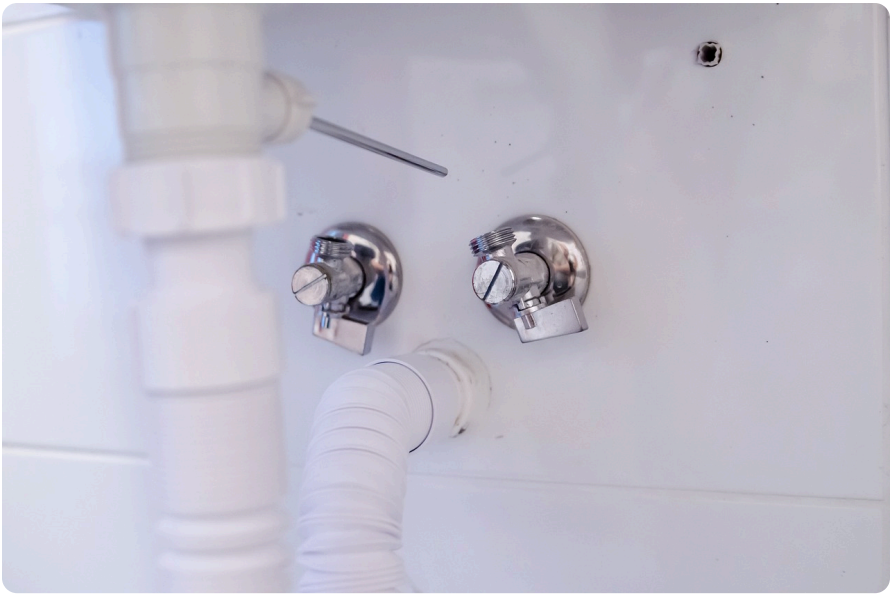
Avlopp och vattenlås

Avloppsvattnet rinner med självfall genom rör som oftast är 32 mm för ett tvättställ, 40 mm för en diskbänk, ett badkar eller en dusch, och upp till 110 mm för toaletten. Varje apparat har sitt eget **vattenlås**. Det är en böjd rörbit eller en liten kammare där lite vatten alltid står kvar. Det vattnet stänger vägen för lukter från avloppet och skapar det som kallas en ”vattenlåsspärr”.

En obehaglig lukt från ett avlopp har alltså oftast en av två orsaker: vattenlåset har torkat ut (ett avlopp som sällan används, till exempel i ett extra badrum) eller vattenlåset har satt igen sig med rester och smuts. Båda löser du i kapitel 7.

Förutom vattenlås har avloppssystemet några andra delar:

- **Avloppsstammen**, det stora lodräta röret som för bort avloppsvatten från toaletterna och har en ventilation som mynnar ovanför taket. Den släpper in luft och hindrar att vattnet sugs ut ur vattenlåsen. Många hus har dessutom ett avloppsrör utomhus med en brunn längst ned.
- **Rensluckor och inspektionsbrunnar**, täckta öppningar som används för att rensa igensatta avlopp. Att rensa gemensamma eller underjordiska avlopp är oftast ett jobb för kommunen, föreningen eller en specialiserad avloppsfirma.
- **Luftningsventiler** (självventilerande), som används i vissa installationer för att släppa in luft i rören utan ett ventilationsrör genom taket.

Under ett tvättställ: det vita vattenlåset av plast och de två avstängningsventilerna som hör till kranen.
Foto: jarmoluk / Pixabay

När du ska ringa hyresvärden eller föreningen, och när du kan laga själv

I en lägenhet är ansvarsgränsen ganska tydlig, även om detaljerna beror på ditt hyresavtal eller på föreningens stadgar. En praktisk regel:

- **Du lagar** det som finns efter avstängningsventilerna i din egen bostad: blandare, vattenlås, slangar, cisterner och ventilerna vid apparaterna. Om du hyr, kontrollera ditt hyresavtal och tala först med din hyresvärd; hyresvärden ansvarar oftast för rörsystemet och större reparationer.

- **Du ringer hyresvärden, föreningen eller fastighetsskötaren** när en gemensam stam läcker (ett rör som är gemensamt för flera lägenheter), när vatten kommer genom taket från en granne, när ventilen som stänger av din lägenhet inte går att stänga helt, när det är problem med den gemensamma avloppsstammen (avlopp i flera lägenheter backar) eller när du vill ändra något i rör som är dolda i en vägg eller en installationsschakt.
- **Vattenmätaren** tillhör vattenleverantören eller fastighetsägaren. Bryt ingen plombering och rör den inte: byte bestäms av leverantören.

> I ett hus ansvarar du för rören innanför tomtgränsen, och i många fall också för den underjordiska servisledningen som går från tomtgränsen till ditt hem. För huvudledningen och tomtventilen, kontakta kommunens vattenverk.

Snabb sammanfattning av kapitlet

- Hitta och märk upp din huvudkran (i ett hus) eller avstängningsventilerna i din lägenhet.
- Kontrollera att ventilerna under tvättstället, diskbänken och toaletten går att vrida.
- Gör vattenmätartestet om du har en mätare: det är ett gratis sätt att hitta en dold läcka.

- Vet vad dina rör är gjorda av, och överlåt blyrör till din kommun eller ditt vattenbolag.
- Kom ihåg att ett vattenlås alltid måste hålla vatten.
- Den gemensamma stammen tillhör byggnaden, och det som finns efter dina ventiler är oftast ditt.

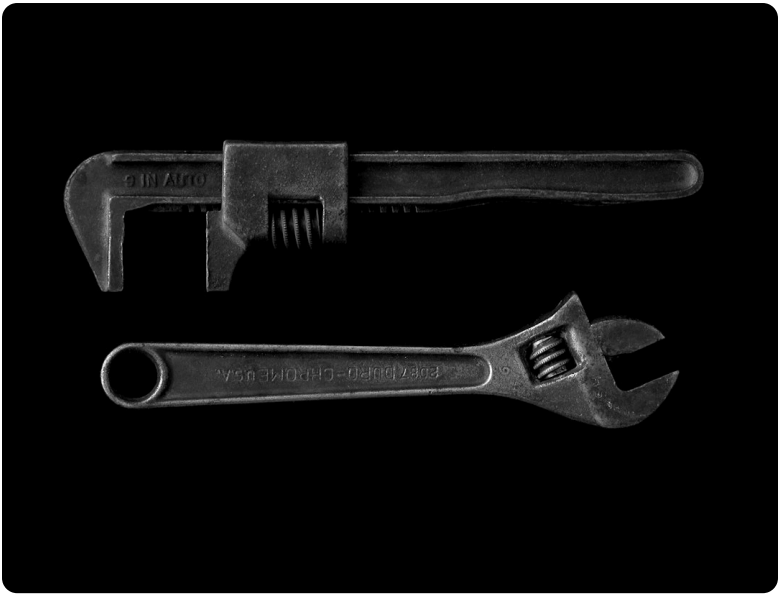
Verktyg och material för dig som lagar VVS hemma

Den goda nyheten: till de flesta VVS-reparationer hemma räcker ett dussin verktyg, och hela uppsättningen kostar mindre än ett enda jourbesök. Dåliga verktyg kan få dyra följder: en förstörd kromad mutter eller ett sprucket vattenlås av plast kostar mer än en hygglig skiftnyckel. Nedan hittar du det som verkligen är användbart, med en anmärkning om du bör köpa det, låna det eller strunta i det. Allt går att hitta i ett byggvaruhus eller en VVS-butik.

Grundutrustningen

Verktyg	Vad det används till	Köpa, låna eller strunta i?
Skiftnyckel, 200–250 mm	Lossa och dra åt muttrar, kopplingar och ventiler	Köp (en bra är värd pengarna)
Polygriptång eller rörtång (med tandade käftar)	Greppa runda delar, rör och gamla kopplingar	Köp, eller låna till enstaka jobb
Blandarnyckel eller bandnyckel	Lossa hårt sittande muttrar av plast och krom, på trånga ställen och utan att repa	Köp om du tänker byta blandare
Set med blocknycklar eller hylsnycklar	Blandarmuttrar, kopplingar	Köp ett litet set

Verktyg	Vad det används till	Köpa, låna eller strunta i?
Set med insexnycklar	Skruvar i blandarhandtag och spolknappar på toaletter	Köp
Spårskruvmejsel och krysskruvmejsel	Allt från täckkåpor till cisterndelar	Köp
Rensspiral (fjäderspiral), 3–5 m	Rensa avlopp som satt igen med hår och smuts	Köp en liten, eller låna
Gummiklocka (för diskbänk eller toalett)	Rensa tvättställ, diskbänkar och toalettstolar	Köp
Pannlampa	Arbeta under diskbänken och i trånga skåp	Köp
Hink, skålar, gamla handdukar, trasor	Fånga upp vatten, skydda golvet	Du har sannolikt redan dem hemma
Hobbykniv, tänger, plaströrskniv (valfritt)	Skära packningar, silikon och plaströr	Köp kniven och tängerna, låna plaströrskniven

En skiftnyckel och en rörtång: grunden i verktygslådan för den som lagar VVS hemma.

Foto: Matt Artz / Unsplash

Tätningsmaterial

Tätningstejp (PTFE)

En tunn vit tejp som lindas på en gänga. Billig, ren att använda och bra för gängor i vattensystem och vid ventiler. Linda den i den riktning som muttern dras åt (medurs när du tittar mot gängans ände), 5 till 8 varv. Välj en tejp med hygglig tjocklek i stället för den tunnaste i korgen: tunn tejp går av när du lindar.

Hampa med tätningspasta

Linfibrer som lindas på gängan och stryks in med pasta. En traditionell metod som många rörmokare fortfarande använder. Fördelar: du kan vrida tillbaka en koppling några grader efter åtdragning och den tätar ändå, och en välgjord skarv kan tåla vibrationer bättre. Nackdelar: mer arbete, smutsiga händer, och det krävs övning.

	Tätningstejp (PTFE)	Hampa med pasta
Enkelt att använda	Mycket enkelt	Kräver övning
Renlighet	Rent	Smutsigt
Justering efter åtdragning	Svårt, bättre att linda om	En liten tillbakavridning går bra
Bra till	Ventiler, korta rörstumpar, små gängor	Större gängor och stålskarvar
Kostnad	Låg	Låg (ett litet set)

Jag rekommenderar PTFE-tejp till att börja med, eftersom den är enklare att använda. För större stålgängor och äldre installationer tar du hampa med pasta.

> **Varning:** På skarvar som tätar med en platt packning (till exempel muttern på en flexibel blandarslang) ska du **inte använda** tejp eller hampa. Gummipackningen sköter tätningen, och extra material är bara i vägen. Detsamma gäller klämringskopplingar, som tätar mot en liten mässingsring (en klämring) och ska monteras torra eller bara med det tätningsmedel som tillverkaren rekommenderar.

Packningar och flexibla slangar

- **Platta gummipackningar** (ett set med olika storlekar, 3/8″, 1/2″ och 3/4″) till kopplingar, slangar och kranar. Ha ett sådant set i skåpet, för det är det du behöver oftast.
- **O-ringar** till blandarpatroner och instickskopplingar.
- **Flexibla blandarslangar** (flätad rostfri, 15 mm, 30–60 cm långa, med 1/2″-gängor). Byt dem varje gång du byter blandare, eftersom de gamla oftast är lika gamla som blandaren och kan spricka.
- **Tvättmaskins- eller diskmaskinsslang** med säkerhetsventil (en typ med vattenstopp som bryter vid slangbrott).

Sanitetssilikon

Ett tätningsmedel som tål fukt och mögel, för fogarna mellan ett tvättställ, ett badkar eller en duschplatta och väggen och kaklet. Köp en silikon som är märkt ”sanitet”, med tillsats mot

svamp och mögel. En fogpistol och ett verktyg för att forma fogen är bra att ha vid appliceringen.

> **Tips:** Silikon är inte till för att täta rör under tryck eller gängor. Det är ett material för fogar mot keramik eller kakel, inte för att laga läckor på rörsystemet. Att smeta det över en läckande koppling ger dig en illusion av en reparation i några dagar.

Vad mer som är bra att ha i skåpet

- Ett **reservvattenlås** till tvättstället, med packningar.
- En **reparationssats för cisternen**: en påfyllningsventil (flottörventil) och en spolventil eller sifon, anpassade efter din typ av cistern.
- **Arbetshandskar** och skyddsglasögon. När du plockar isär gamla delar och arbetar över huvudet faller rost och kalk i ögonen.
- **Maskeringstejp** för att skydda kromet mot repor från nyckeln.
- Ett **avkalkningsmedel** (citronsyra eller en färdig produkt).
- En **spänningsprovare**: om det finns vägguttag eller förlängningssladdar nära vattnet ska du kontrollera att gruppen inte är spänningsförande.

Var du köper och vad du ska se upp med

I stora byggvaruhus och VVS-butiker hittar du allt på listan ovan, och personalen i disken ger oftast gärna råd om du visar ett foto av den gamla delen. Det bästa är att ta med dig den skadade delen: VVS är ett område där en halv millimeters skillnad avgör om en del passar.

Snåla inte med de billigaste avstängningsventilerna och flexibla slangarna. De här delarna arbetar under tryck i många år och utsätts hela tiden för fukt. Prisskillnaden mellan en billig och en hygglig är oftast liten, och skillnaden i följderna av ett haveri kan uppgå till tusentals kronor.

> Utrustningen i det här kapitlet är en måttlig utgift, beroende på hur många verktyg du redan äger. Ett enda byte av vattenlås och blandare som du gör själv betalar den.

Rörbrott eller läcka: de första 5 minuterna

Vatten sprutar fram under diskbänken, smutsigt vatten droppar från taket eller badrummet håller på att bli en sjö. Hjärtat slår snabbare och huvudet säger bara en sak: ”Ring någon!” Men det du gör under de första fem minuterna avgör om du får torka golvet eller göra om hela lägenheten. Det är värt att läsa det här kapitlet i förväg, i lugn och ro, och lära sig ordningen på åtgärderna utantill.

Nödplanen i fem steg

1. **Stäng av vattnet.** Det här är alltid steg ett. Börja med den närmaste ventilen: under tvättstället, under diskbänken eller vid toaletten. Om läckan är stor eller om du inte vet var vattnet kommer ifrån, stäng huvudkranen (i ett hus) eller avstängningsventilen till din lägenhet. Vrid den medurs så långt det går, men utan att använda våld.
2. **Kontrollera att det inte finns el nära vattnet.** Titta på vägguttag, förlängningssladdar, grenuttag, lampor, tvättmaskinen, torktumlaren och allt som är inkopplat och står på en våt plats. Om vatten har kommit åt vägguttag eller apparater ska du slå av strömmen i elcentralen (den

enskilda gruppen eller huvudbrytaren) innan du kliver i pölen.

3. **Begränsa skadan.** Ställ en hink eller skål under läckans källa, lägg ut handdukar och trasor, och flytta bort allt från golvet som kan suga upp vatten: mattor, kartonger, elektronik, dokument.
4. **Varna grannen under dig och hyresvärden eller föreningen.** Om vattnet kan ha sipprat genom golvet, ring eller knacka på hos grannen under dig. Ett enkelt ”Jag har en läcka, titta gärna i taket” gör att de hinner agera innan deras lampa eller möbler blir blöta.
5. **Dokumentera.** Ta foton och en kort film innan du börjar städa.

Varning: Kliv aldrig i vatten och rör aldrig elektriska apparater som står i en pöl om du inte är säker på att strömmen är av. Kranvatten leder el, och i ett badrum är risken större än någon annanstans. Är du osäker, slå av strömmen i elcentralen och låt ett registrerat elinstallationsföretag kontrollera installationen. Om vattnet kommer genom en taklampa ska du inte röra strömbrytaren: slå av gruppen i elcentralen. Om någon är i fara eller om du inte kan göra situationen säker, ring 112.

Så stänger du av vattnet när en ventil sitter fast

- Försök hårdare, men med jämnt tryck i stället för ett ryck. Spakventiler (ett handtag som vrids en kvarts varv) är snabba, medan ventiler med runt handtag (slussventiler) kräver flera varv.
- Om ventilen under tvättstället inte fungerar, stäng huvudkranen i ditt hem.
- Om inte heller det fungerar, ring i en lägenhet din hyresvärd, förening eller fastighetsskötare (de flesta har ett journummer dygnet runt) och be dem stänga vattnet till byggnaden. I ett hus stänger du tomtventilen i brunnen eller, som sista utväg, ringer du en VVS-jour, eller kommunens vattenverk om läckan sitter på ledningen utomhus.
- I extrema fall, när vattnet forsar ut utan att sluta och du inte kan stänga av det, ring 112: räddningstjänsten kan hjälpa till att göra det säkert.

Rädda golvet och möblerna

Vatten gör störst skada på trä och spånskiva: parkett, laminat, köksskåp, möbler av skivmaterial. Ju snabbare du får bort det, desto mindre dras in.

- Torka upp vattnet med handdukar, en mopp och en golvskrapa. Vrid ur och upprepa tills golvet bara är fuktigt.
- Laminat- och trägolv: om du kan, lyft av golvlisterna så att vattnet kan avdunsta från kanterna. Låt inga blöta mattor ligga kvar på golvet.
- Köksskåp: töm de nedre hyllorna, öppna dörrarna och låt skåpen stå öppna så att de torkar.
- Vädra och torka: öppna fönstren och använd en fläkt eller en avfuktare om du har. Skruva inte upp värmen till max: om det torkar för snabbt slår träet sig.
- Håll ett öga på väggar och tak de kommande dagarna: mörka fläckar, bubblor i färgen och en unken lukt är tecken på att fukt blir kvar i konstruktionen.

Att torka upp vattnet snabbt minskar skadorna på golv och möbler.

Foto: Spruce Refillable Cleaning / Unsplash

Grannen under dig

Det här är den mest underskattade punkten. Om du översvämmar en granne är du ansvarig för deras förluster, så agera genast och inte först efter att du har städat klart.

1. Knacka på hos dem eller ring: beskriv kort vad som händer och be dem kontrollera tak och väggar.
2. Om ingen är hemma, tala om det för hyresvärden eller föreningen. De kan ha kontaktuppgifter till de boende och en journyckel.

3. Erbjud er att skriva ner skadorna tillsammans. Ett lugnt och ärligt sätt att agera gör det oftast mycket enklare att reda ut saken med försäkringsbolaget.

Dokumentation till försäkringen

Många ägare och hyresgäster har en hemförsäkring som täcker vattenskador (och ofta även ansvar mot andra). Vet du inte om du har det? Kontrollera ditt försäkringsbrev eller ring ditt försäkringsbolag eller din mäklare. Om du har en försäkring underlättar dokumentation att få skadan reglerad.

- **Foton och filmer** innan du städar: läckans källa, pölar, översvämmade möbler, blöta väggar och tak, skadade tillhörigheter.
- **Datum och klockslag** för händelsen och de första åtgärderna du vidtog, nedskrivna på papper eller i mobilen.
- **Kontaktuppgifter till vittnen** (grannar, fastighetsskötare).
- **En skaderapport** från föreningen eller hyresvärden om orsaken var en gemensam stam.
- **Fakturor och kvitton** för jourbesöket och reparationen.
- **Den skadade delen** (till exempel en sprucken slang): spara den, eftersom den kan fungera som bevis för orsaken till haveriet.

> **Tips:** Ha ett foto av ditt försäkringsbrev, med bolagets nummer och skadeanmälan dygnet runt, i mobilen. Mitt i natten letar ingen efter papper i en låda.

Nummer som är bra att ha till hands

- Journumret till din hyresvärd eller förening (dygnet runt), eller kommunens jourtelefon för vatten.
- En VVS-jour i ditt område, vald i förväg och inte från den första annonsen på nätet.
- 112 vid fara för människor och för räddningstjänsten. Om du känner gaslukt ringer du också 112.
- Ditt försäkringsbolag: telefonnumret för skadeanmälan.

> Tänk på det här kapitlet som en brandsläckare: jag hoppas att du aldrig behöver den, men när dagen kommer vet du vad du ska göra.

Läckor

En läcka börjar sällan dramatiskt. Först är det ett fuktigt skåp, sedan en droppe i botten av en skål, en fläck i fogen eller ett tyst plask på natten. Ju snabbare du reagerar, desto enklare blir reparationen, och de flesta läckor i hemmet har vardagliga orsaker: en sliten packning, en lös mutter eller en åldrande slang. I det här kapitlet hittar du fem projekt som täcker de allra flesta läckor hemma.

Så hittar du läckans källa

Innan du börjar laga ska du ta reda på var vattnet verkligen kommer ifrån. Droppar rinner ofta längs ett rör och dyker upp på en helt annan plats än källan.

1. Torka allt noga med hushållspapper: rör, kopplingar, vattenlås, slangar.
2. Linda ett torrt toalettpappersark runt den misstänkta delen, eller håll det mot varje skarv i tur och ordning.
3. Öppna vattnet en kort stund, eller fyll och töm tvättstället.
4. Se var pappret blir blött först. Där är källan.
5. Kom ihåg att en läcka kan synas bara med varmt vatten eller bara när du drar ur proppen, så testa olika scenarier.

En läcka under ett tvättställ är lättast att hitta med torrt papper som du håller mot varje skarv i tur och ordning.

Foto: stevepb / Pixabay

En droppande kran: byta packning och säte i en traditionell kran

Nivå: lätt · Tid: cirka 30–45 min · Kostnad: låg

Droppar från pipen på en traditionell kran med två handtag betyder oftast en sliten packning i ventilen. Det är en av de billigaste reparationerna i huset, och droppar från en vanlig kran kan slösa många kubikmeter vatten på en månad.

VERKTYG OCH MATERIAL

- Skiftnyckel eller blocknyckel
- Skruvmejsel (för att ta bort kåpan på handtaget)
- Ett set gummipackningar eller en ny kranpatron
- Maskeringstejp (för att skydda kromet)
- En trasa och en liten skål

STEG FÖR STEG

1. Stäng avstängningsventilen under kranen (separat för kallt och varmt vatten) eller huvudkranen. Öppna kranen för att tömma ut det sista vattnet och trycket.
2. Plugga tvättställets avlopp med en trasa, så att ingen liten skruv kan ramla ner i vattenlåset.
3. Ta bort kåpan på handtaget (det räcker oftast att bända loss den med en skruvmejsel) och skruva ur skruven under den, dra sedan av handtaget.

4. Linda maskeringstejp runt kromkåpan eller ventilmuttern och lossa den med nyckeln. Lyft ut ventilen.
5. Titta på packningen i botten av ventilen: är den plattad, sprucken eller bränd? Byt ut den mot en ny av exakt samma storlek. Om patronen är repad eller lös, byt hela patronen.
6. Rengör sätet i kranhuset från kalk (en mjuk borste, ättika eller citronsyra). Om sätet är skrovligt eller har gropar håller inte en packning, och du behöver ett verktyg för att slipa om sätet eller en ny kran.
7. Sätt tillbaka allt i omvänd ordning och dra åt muttern ordentligt, men inte med full kraft.
8. Öppna avstängningsventilen långsamt och kontrollera att kranen har slutat droppa. Vänta en kvart och kontrollera igen.

Det vanligaste misstaget: att köpa en packning utan att ta med den gamla till butiken. Skillnaderna i storlek är små, men de avgör om den tätar. Om kranen fortfarande droppar efter reparationen, byt hela patronen, eftersom sätet kan vara slitet. Moderna blandare och kvartsvarvskranar använder keramiska skivpatroner i stället för packningar: principen är densamma, men du byter hela patronen.

En läcka under tvättstället: vattenlåset och dess muttrar

Nivå: lätt · Tid: cirka 20–40 min · Kostnad: låg

Fukt i skåpet under ett tvättställ beror oftast på en lös mutter på vattenlåset eller en sliten packning. Lösningen går vanligen ut på att dra åt och byta en bit gummi.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En hink eller skål
- En blandarnyckel eller bandnyckel, eller en skiftnyckel (valfritt)
- Ett set packningar till vattenlåset
- Hushållspapper, en ficklampa

STEG FÖR STEG

1. Ta ut allt ur skåpet och torka dess botten. Ställ en skål under vattenlåset.
2. Fyll tvättstället till hälften, dra ur proppen och titta med ficklampa var det kommer droppar.
3. Om en droppe kommer fram under en mutter, dra åt den för hand och sedan ytterligare en kvarts varv. Dra åt plastmuttrar för hand eller försiktigt med en nyckel.
4. Om det inte hjälper, lossa muttern, skjut den nedför röret och kontrollera den koniska eller platta

packningen. En sliten, platt eller hård packning måste bytas.

5. Kontrollera också skarven mellan vattenlåset och tvättställets bottenventil (muttern högst upp) och anslutningen till avloppsröret som går in i väggen.
6. Sätt dit den nya packningen så att konen (den smalare sidan) pekar mot skarven och dra sedan åt muttern.
7. Upprepa vattentestet. Kontrollera med torrt papper, och låt sedan skålen stå under vattenlåset över natten och titta i botten på morgonen.

Ett sprucket vattenlås av plast eller ett sprucket rör byts bäst mot ett nytt. Ett vattenlås är billigt, och bytet tar en kvart (se kapitel 9). Använd inte silikon som ”medicin” mot sprickor.

En läcka vid en gängad skarv eller klämringskoppling

Nivå: medel · Tid: cirka 30–60 min · Kostnad: låg

Droppar vid skarven mellan två rör, en böj eller en ventil med gänga är ett tecken på att gängtätningen har gett upp. Då måste vattnet stängas av och skarven tätas på nytt.

VERKTYG OCH MATERIAL

- Två nycklar (skiftnyckel och rörtång) eller en nyckel och ett städ
- PTFE-tejp eller hampa med tätningspasta
- En stålborste eller en gammal handduk för att rengöra gängan
- En hink, trasor

STEG FÖR STEG

1. Stäng av vattnet vid avstängningsventilen eller huvudkranen och släpp ut trycket genom att öppna en kran på systemets lägsta punkt.
2. Ställ en hink under. Håll emot kopplingen med en nyckel och lossa muttern eller den sammanfogade delen med den andra. Med två nycklar vrids inte hela röret med.

3. Rengör gängan från rester av gammal tejp, hampa och avlagringar med en stålborste.
4. Linda på ny PTFE-tejp (5 till 8 varv i åtdragningsriktningen) eller hampa med pasta (i gängans riktning, tills spåren är täckta).
5. Skruva fast kopplingen för hand och dra sedan åt med nyckeln tills du känner tydligt motstånd. Dra åt långsamt: på kopplingar av plast och mässing ger för stor kraft sprickor.
6. Öppna ventilen och kontrollera skarven med torrt papper efter 5 minuter, efter en timme och efter ett helt dygn.
7. Om det fortfarande läcker, dra inte åt mer: ta isär skarven, bedöm gängans skick och linda på nytt tätningsmaterial.

Skarva inte skadade gängor ”med våld”. Om en gänga är deformerad, har flisor ur sig eller visar synlig korrosion, byt kopplingen. På en klämringskoppling, som tätar mot en liten mässingsring (en klämring) och inte mot gängan, ska du inte använda tejp: om den läcker, dra åt muttern lite (en kvarts varv) och byt klämringen om det inte hjälper. Lödda kopparskarvar och presskopplingar är ett jobb för en behörig rörmokare, eftersom de kräver specialverktyg och, vid lödning, öppen låga. Instickskopplingar kan lossas med ett lossningsverktyg eller en klämma och återanvändas om de är oskadda.

Byta en flexibel blandarslang eller cisternslang

Nivå: lätt · Tid: cirka 15–30 min · Kostnad: låg

En flexibel flätad slang åldras och spricker, oftast vid muttrarna eller under flätan. Det är en av de vanligare orsakerna till allvarliga översvämningar, så det är värt att byta den vart par år, innan den börjar läcka.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En ny slang med samma längd och gängstorlekar (oftast 1/2″ till 1/2″ eller 1/2″ till 3/8″, eller 15 mm klämring till blandargängan)
- En skiftnyckel eller blocknyckel
- En skål, en handduk
- Nya gummipackningar (om de inte ingår i förpackningen)

STEG FÖR STEG

1. Stäng den avstängningsventil som slangen är ansluten till. Kontrollera att kranen slutar rinna när du öppnar den.
2. Ställ en skål under, eftersom resten av vattnet rinner ut ur slangen.
3. Lossa slangens övre mutter (vid kranen eller cisternen) och den nedre (vid ventilen). Kom ihåg eller fotografera vilken ände som satt var.

4. Undersök gängor och packningar: ta bort de gamla packningarna och kontrollera att ingen har blivit kvar i sätet.
5. Montera den nya slangen: packningen ska ligga plant i muttern. Skruva fast den först för hand och dra sedan åt med nyckeln ungefär ett halvt varv efter att den har tagit.
6. Kontrollera att slangen inte är vriden eller skarpt böjd. Den ska bilda en mjuk båge.
7. Öppna ventilen långsamt och kontrollera båda ändarna med torrt papper efter 5 minuter och efter en timme.

Här ska du **inte** använda PTFE-tejp: gummipackningen sköter tätningen. Byt slangar varje gång du byter blandare, eller när du ser korrosion, utbuktningar eller rostfläckar på flätan.

Svettiga rör: kondens på kalla rör

Nivå: lätt · Tid: cirka 45–90 min · Kostnad: låg

Ett kallt rör i ett varmt, fuktigt rum (badrum, tvättstuga, källare) blir täckt av vattendroppar. Det här är ingen läcka utan kondens av vattenånga, men följderna kan bli likartade: fuktiga väggar, mögel, förstörda skåp.

VERKTYG OCH MATERIAL

- Rörisolering av polyetenskum av rätt diameter (med spår på längden)
- Självhäftande isoleringstejp eller buntband
- En hobbykniv, ett måttband
- En trasa för att torka röret

STEG FÖR STEG

1. Se till att det verkligen är kondens: droppar syns längs hela det kalla rörets längd och inte på ett ställe, och de kommer tillbaka efter att du har torkat, särskilt på varma dagar och efter en dusch.
2. Mät rörets diameter (oftast 15 till 22 mm för kallvattenrör) och välj isolering av rätt storlek.
3. Torka röret torrt och vänta tills det är helt torrt. Fukt under isoleringen förstör effekten.
4. Skär upp isoleringen på längden (om den inte redan är uppskuren) och trä den på röret.

5. Stäng skarven med den självhäftande remsan eller tejpen. Låt ändarna på efterföljande bitar stöta mot varandra och tejpa skarven.
6. Linda böjar och T-stycken med tillskurna bitar av isolering och tryck kanterna hårt mot varandra.
7. Förbättra ventilationen i badrummet eller tvättstugan: en frånluftsfläkt, ett fönster på glänt efter ett bad, eller möjligen en avfuktare.

Om rören fortfarande svettas trots isolering är orsaken ofta för hög luftfuktighet i rummet och inte själva röret. Då behöver problemet bättre ventilation. Isolering är också ett billigt skydd för rör mot frysning (se kapitel 10), särskilt för de som ligger på en vind, i ett garage eller mot en yttervägg.

Om du någonstans ser en jämn, förvärrad läcka från ett rör som kommer ut ur en vägg eller ett golv ska du inte försöka täta den med tejp och lim. Stäng av vattnet och ring en rörmokare, eller din hyresvärd eller förening.

Blandare

En blandare är en del av VVS-systemet som du använder dussintals gånger om dagen, så naturligtvis slits den. Den droppar, väser, ger svagt flöde, blandar vattnet dåligt eller slutar helt enkelt att glädja dig. Den goda nyheten: att byta en blandare är ett av de mest lönsamma jobben du kan göra själv. En rörmokare tar oftast en rejäl summa för det, medan du själv bara betalar för blandaren och några små delar.

Typer av blandare

- **Enhandsblandare** (ett spakhandtag) med keramisk skivpatron. Den vanligaste i dag, enkel att använda och att reparera.
- **Separata varm- och kallvattenkranar** (två handtag, ofta kallade pelarkranar) med ventiler. Vanliga i äldre hem och i ”traditionella” installationer. Varmvattenkranen sitter normalt till vänster och kallvattenkranen till höger.
- **Bänkmonterade** (fästa i ett hål i tvättstället eller diskbänken) och **väggmonterade** (fästa på rör som kommer ut ur väggen).
- **Termostatblandare** (ett vred för temperaturen) för badkar och duschar.

Tips: Innan du köper en ny blandare, kontrollera att den passar hålet i tvättstället eller diskbänken (diametern är oftast 35 mm), att pipen har rätt höjd och att flexibla slangar ingår. Ta ett foto av den gamla blandaren och av undersidan av tvättstället: det gör samtalet i butiken enklare. Tänk också på trycket: i vissa äldre hem är varmvattnet lågtrycksvatten från en gammal beredare. En blandare måste passa trycket i ditt system, så kontrollera tryckangivelsen på förpackningen eller fråga i butiken. Hem som är anslutna till det allmänna nätet har normalt nättryck på både varmt och kallt, och de flesta moderna blandare fungerar bra.

Byta en tvättställsblandare

Nivå: medel · Tid: cirka 45–90 min · Kostnad: blandaren plus ett par flexibla slangar

Att byta en gammal, droppande eller utsliten blandare mot en ny är ett jobb som de flesta klarar på en timme första gången. Det svåraste kan vara att lossa fastrostade muttrar under tvättstället.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En ny bänkmonterad blandare med flexibla slangar eller en monteringssats
- En skiftnyckel, en blandarnyckel eller kråkfotsnyckel, eller en lång hylsnyckel
- En pannlampa, en skål, handdukar
- Nya packningar, och PTFE-tejp bara om du ansluter till nakna gängor (inte till de flexibla slangarna)
- Avkalkningsmedel och en liten borste

STEG FÖR STEG

1. Stäng avstängningsventilerna under tvättstället (kallt och varmt vatten). Öppna den gamla blandaren för att släppa ut trycket och det vatten som är kvar.
2. Lossa de flexibla slangarna från avstängningsventilerna (med en skål under). Ta ett foto av hur de sitter och kom ihåg vilken slang som är för kallt (oftast till höger) och vilken som är för varmt (till vänster).

3. Lossa muttern eller muttrarna som fäster blandaren under tvättstället. Det är oftast en stor bakmutter eller två mindre på fästpinnar. Om de sitter fast, spraya med rostlösare och vänta 10 till 15 minuter.
4. Lyft ut den gamla blandaren uppifrån. Rengör tvättstället runt hålet från kalk, avlagringar och rester av gammal tätning (citronsyra eller ättika).
5. Kontrollera att den nya blandaren har en gummitätning eller packning på undersidan. Placera den i hålet med de flexibla slangarna nedträdda genom hålet uppifrån.
6. Underifrån sätter du dit brickan och drar åt fästmuttern. Rikta pipen rakt, dra sedan åt hårdare, men inte för hårt, så att du inte spräcker porslinet.
7. Anslut de flexibla slangarna till avstängningsventilerna: kallt till kallt, varmt till varmt. Dra åt med en nyckel bara så mycket att packningen pressas ihop ordentligt.
8. Öppna blandarens spak och öppna sedan ventilerna långsamt. Luften väser och spottar, och vattnet kommer tillbaka efter några sekunder. Låt vattnet rinna i 1 till 2 minuter.
9. Kontrollera alla skarvar med torrt papper efter 5 minuter och efter en timme. Låt en skål stå under över natten.

Det vanligaste misstaget: att byta plats på varmt och kallt. Kontrollera märkningen på slangarna (rött för varmt, blått för kallt) och testa efter monteringen: spaken åt vänster är varmt. När du ska ringa en fackman: när avstängningsventilerna inte stänger ordentligt eller sitter fast och smulas sönder. Då måste de bytas först. Om det inte finns några avstängningsventiler under tvättstället måste du stänga huvudkranen, och det är värt att montera ventiler medan du ändå håller på.

En ny tvättställsblandare: anslut de flexibla slangarna under tvättstället till avstängningsventilerna.

Foto: mowbraycourthotel / Pixabay

Byta en köksblandare (diskbänksblandare)

Nivå: medel · Tid: cirka 60–120 min · Kostnad: blandaren plus ett par flexibla slangar

En köksblandare har oftast en högre pip, ofta en svängbar, och åtkomsten underifrån är trång och upptagen av ett skåp. Principen för bytet är densamma som i badrummet, men det kräver mer tålamod.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En ny köksblandare med flexibla slangar
- En lång hylsnyckel eller en blandarnyckel, en skiftnyckel
- En pannlampa, en skål, en hink
- Sanitetssilikon (valfritt, för att täta foten)

STEG FÖR STEG

1. Töm skåpet under diskbänken och ta ut allt som blockerar åtkomsten. Lägg ut en handduk och ställ en skål.
2. Stäng avstängningsventilerna under diskbänken. Om det inte finns några, stäng huvudkranen (och fundera på att montera ventiler medan du håller på).
3. Lossa de flexibla slangarna från ventilerna. Om en slang till en diskmaskin också är ansluten i köket, kontrollera att den inte delar samma ventiler.

4. Lossa muttern som fäster blandaren underifrån. Ibland är det en mutter på en lång pinne som du måste nå med en rörnyckel eller hylsnyckel.
5. Ta av den gamla blandaren och rengör bänkskivan eller diskbänken runt hålet från kalk, lim och gammal silikon.
6. Placera den nya blandaren med sin packning i hålet, dra igenom slangarna och fäst den underifrån med brickan och muttern. Rikta pipen.
7. Anslut de flexibla slangarna till avstängningsventilerna (kallt till kallt, varmt till varmt) och dra åt försiktigt med en nyckel.
8. Öppna blandaren, öppna ventilerna och låt vattnet rinna en minut för att få bort luft och smuts. Skruva loss strålsamlaren och skölj den om små partiklar kommer först.
9. Kontrollera att alla skarvar är täta efter några minuter och efter en timme. Om blandarens fot har en glipa mot bänkskivan, täta den med en tunn sträng sanitetssilikon.

Ett proffstips: på en köksblandare med utdragbar spruta, kontrollera att motvikten på slangen i skåpet sitter fast ordentligt, annars fastnar slangen i skåpet. Utdragbara blandare och blandare med slangar måste ha de backventiler (skydd mot bakströmning) som följer med,

för att uppfylla kraven för dricksvatten: montera dem så som tillverkaren anger och utelämna dem aldrig.

Byta patronen i en enhandsblandare

Nivå: medel · Tid: cirka 30–60 min · Kostnad: låg till medel

Droppar enhandsblandaren, går spaken trögt eller vill inte vattnet blandas? Boven är oftast den keramiska skivpatronen. Du kan byta den utan att byta hela blandaren.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En ny keramisk patron (35 mm eller 40 mm i diameter, samma som den gamla; ta med den gamla till butiken)
- En insexnyckel eller en liten skruvmejsel (för skruven som håller spaken)
- En skiftnyckel eller blocknyckel
- Maskeringstejp, en trasa
- Silikonfett för kranar (valfritt)

STEG FÖR STEG

1. Stäng av vattnet under blandaren (båda avstängningsventilerna). Rör spaken för att släppa ut det sista vattnet.
2. Plugga avloppet med en trasa och linda maskeringstejp runt kromdelarna.
3. Bänd loss den lilla kåpan på spaken (ofta med bokstaven C/H eller en röd och blå markering). Skruva

ur skruven under den (insex eller kryss) och ta av spaken.

4. Skruva loss patronens plast- eller kromskydd (den dekorativa kåpan), oftast för hand eller försiktigt med en nyckel.
5. Lossa muttern som håller patronen med nyckeln och dra patronen rakt upp. Notera läget och tapparna, så att den nya sätts i på samma sätt.
6. Rengör sätet i blandarhuset från kalk och avlagringar. Titta på tätningarna i botten av sätet: om de är slitna, byt dem.
7. Smörj tätningarna med ett tunt lager silikonfett, sätt in den nya patronen i rätt läge och dra åt muttern.
8. Sätt tillbaka kåpan, spaken, skruven och locket. Öppna ventilerna och kontrollera hur den fungerar: spaken ska röra sig mjukt utan glapp, och blandaren ska inte droppa.

Det vanligaste misstaget: att köpa en patron med fel diameter eller med ett annat mönster av hål i botten. Om blandaren är mycket gammal eller sätet är korroderat kan det vara billigare och snabbare att byta hela blandaren.

Rengöra strålsamlaren och ta bort kalk från en blandare

Nivå: lätt · Tid: cirka 15–30 min · Kostnad: mycket låg

Ett svagt eller stänkande flöde från en blandare betyder oftast inte något fel: det är strålsamlaren, det lilla nätet i änden av pipen, som är igensatt av kalk. Rengöringen tar några minuter och ger ofta blandaren tillbaka sitt fina utseende.

VERKTYG OCH MATERIAL

- Citronsyra (1–2 matskedar till ett glas vatten) eller vit ättika
- En nyckel för strålsamlaren (följer med blandaren) eller en trasa och tänger
- En gammal tandborste, en knappnål eller en tandpetare
- En skål, en gummipackning (om den skulle vara sliten)

STEG FÖR STEG

1. Skruva loss strålsamlaren från pipens ände genom att vrida den moturs. Om den sitter hårt, linda in den i en trasa eller maskeringstejp och använd tängerna.
2. Ta isär strålsamlaren: nätet, packningen och blandningsdelen. Kom ihåg ordningen eller ta ett foto.

3. Lägg delarna i en skål med lösning av citronsyra eller ättika och låt dem ligga i 30 till 60 minuter.
4. Rengör hålen med en borste och en knappnål tills alla är fria.
5. Skölj delarna under rinnande vatten och sätt ihop dem i rätt ordning.
6. Avkalka också själva pipen: lägg en trasa indränkt i syralösningen runt den i 15 till 30 minuter, tvätta sedan av och torka. En blandare ska inte komma i kontakt med hårda produkter: undvik blekmedel och starka frätande rengöringsmedel, som förstör kromet.
7. Skruva tillbaka strålsamlaren, låt vattnet rinna några sekunder och kontrollera flödet.

Om vattnet i ditt område är särskilt hårt, upprepa rengöringen av strålsamlaren vartannat till vart tredje månad. Avhärdat vatten eller ett filter förlänger livslängden på blandare och apparater. Byt en skadad packning i strålsamlaren mot en ny.

Avlopp och vattenlås

Vatten som rinner ut för långsamt från ett tvättställ, som gurglar i avloppet eller ger ifrån sig en obehaglig lukt är ett av de vanligaste problemen i hemmet. Innan du tar fram en flaska med aggressiva kemikalier, kom ihåg: i 9 fall av 10 beror det på en hoppackad blandning av hår, fett, tvål och kalk i vattenlåset eller strax efter det. Den kan tas bort mekaniskt, billigt och utan risk för rören.

> **Varning:** Blanda inte olika avloppsrensare och använd dem inte tillsammans med ättika eller syra. Starka kemikalier (frätande granulat och geler) kan skada plaströr och kromade delar, irritera hud och ögon och avge farliga ångor när de blandas. Om aggressiva kemikalier redan har hällts i avloppet och inte hjälpte, häll inte i ytterligare en produkt, och arbeta inte med avloppet utan handskar och skyddsglasögon. Kemikalier i ett avlopp är också en fara för nästa person som börjar rensa det.

Problemets omfattning: var du ska börja

1. Ett problem på ett ställe (till exempel bara i tvättstället) betyder ett lokalt problem i vattenlåset eller i en bit rör. Det kan du åtgärda själv.
2. Om flera avlopp i hemmet blir långsamma samtidigt, eller om vatten dyker upp i duschplattan när du spolar på

toaletten, är det ett tecken på ett problem med avloppsstammen eller det gemensamma avloppet. I en lägenhet ringer du din hyresvärd, förening eller fastighetsskötare; i ett hus, titta på nästa punkt.

3. Avloppsvatten som backar upp i ett hus efter regn: kontrollera brunnen och inspektionsbrunnarna eller slamavskiljaren, ring kommunens vattenverk om det verkar vara det allmänna ledningsnätet som är problemet, och ring en avloppsfirma med spolbil eller rensmaskin om det gäller dina egna ledningar. Ansvaret för avlopp och ledningar är delat mellan dig och kommunen, så fråga kommunens vattenverk innan du betalar en firma.

En hoppackad klump av hår och tvål är den vanligaste orsaken till stopp i avlopp.
Foto: Kaffeesüchtig / Pixabay

Rensa ett tvättställ med gummiklocka och genom vattenlåset

Nivå: lätt · Tid: cirka 20–40 min · Kostnad: mycket låg

Vattnet i tvättstället rinner ut allt långsammare eller blir stående. Börja med de enklaste metoderna: en gummiklocka, och om det inte hjälper, att ta isär vattenlåset.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En gummiklocka
- En hink, en skål, handdukar
- Handskar, en ficklampa
- En gammal tandborste, en bit tråd eller en pinne

STEG FÖR STEG

1. Blockera översvämningsöppningen (den under tvättställets kant) med en blöt trasa.
2. Fyll tvättstället med vatten till cirka 3 cm över avloppet, så att gummiklockan har något att arbeta med.
3. Placera gummiklockan ordentligt över avloppet och gör 10 till 15 kraftiga rörelser upp och ner, utan att lyfta gummit från tvättstället.
4. Dra av gummiklockan med ett ryck. Om vattnet börjar rinna undan, spola avloppet med hett (inte kokande) vatten.

5. Om det inte hjälpte, ställ en hink under vattenlåset och ta ut det (se projektet ”Rengöra och ta loss ett vattenlås” nedan).
6. Kontrollera också tvättställets lilla avloppsutlopp: ta ut proppen eller silen och rengör bort hår och rester som samlas på stängerna.

Det vanligaste misstaget: att pumpa utan att blockera översvämningsöppningen, eftersom luften då släpper ut uppåt och all kraft från gummiklockan går förlorad. Vatten från en diskbänk med fett kräver en annan metod än badrumsvatten (se nästa projekt).

Rensa en diskbänk som är igensatt av fett

Nivå: lätt · Tid: cirka 30–45 min · Kostnad: mycket låg

I köket sätts avloppet igen av fett, kaffesump, matrester och grus från grönsaker. Fett svalnar i röret och stelnar, så metoden måste smälta och bryta upp det, inte bara skjuta det vidare.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En gummiklocka
- Diskmedel
- En vattenkokare med hett vatten (cirka 70–80 °C; inte kokande vatten på plaströr)
- Bikarbonat (några matskedar) och ättika (ett glas), som mild hjälp
- En skål, en hink, handskar

STEG FÖR STEG

1. Ta bort alla rester från silen och avloppet. Om du har en dubbel diskho, blockera det andra avloppet med en trasa eller en propp, så att gummiklockan fungerar.
2. Häll ungefär ett halvt glas diskmedel i avloppet och häll sedan långsamt i ungefär 1 till 2 liter mycket hett (inte kokande) vatten. Vänta 10 till 15 minuter.
3. Strö 3 till 4 matskedar bikarbonat i avloppet och häll efter en stund i ett halvt glas ättika. Låt det verka i 15

till 20 minuter och spola sedan med hett vatten. Det här är ett milt stöd: skummet hjälper till att lösgöra avlagringar, men ersätter inte det mekaniska arbetet.

4. Använd gummiklockan: 10 till 15 kraftiga tag, som med tvättstället.
5. Om diskbänken fortfarande står full, lossa vattenlåset (flask- eller rörvattenlås) över en hink och rengör bort det feta avlagret. Tvätta bort fettet med ljummet vatten och diskmedel.
6. När arbetet är klart, låt vattnet rinna och kontrollera avrinningen och att vattenlåset är tätt.

Förebyggande: häll inte fett i diskhon (samla det i en burk och släng det i soporna) och lägg en sil över avloppet. En gång i veckan spolar du avloppet med hett vatten och diskmedel.

Rensa ett badkar eller en duschplatta utan aggressiva kemikalier

Nivå: lätt · Tid: cirka 20–40 min · Kostnad: mycket låg

Hår, tvål och kalk bildar en tjock härva i duschens eller badkarets avlopp. Den sitter oftast precis under gallret, så utan kemikalier kan du dra ut den på några minuter.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En skruvmejsel (för att ta bort gallret eller proppen)
- En krok av tråd, tänger, en lång pincett eller en avloppsrensare av plast för hår (en ”orm”)
- Handskar, en soppåse
- Hett vatten, diskmedel

STEG FÖR STEG

1. Ta ut gallret eller proppen ur avloppet (skruva ur skruven eller bänd försiktigt med en skruvmejsel).
2. Lys med en ficklampa in i öppningen och se vad som finns där. Ofta räcker det att dra ut det synliga håret med tänger eller en krok.
3. Skjut in kroken eller plastormen djupare och dra ut hårhärvan med en långsam rörelse. Upprepa tills inget mer kommer ut.
4. Häll i ett halvt glas diskmedel och 1 till 2 liter hett vatten (inte kokande) för att lösa upp det som är kvar

av den feta tvålen.

5. Om vattnet fortfarande står kvar, använd en gummiklocka: på ett badkar blockerar du översvämningsöppningen med en trasa, och på en duschplatta täcker du avloppet tätt och pumpar.
6. Använd vid behov en rensspiral (se nästa projekt).
7. Rengör gallret, sätt tillbaka allt och kontrollera avrinningen. Montera en hårfångare i avloppet och töm den efter varje bad eller dusch.

Häll inte fler doser av en kemikalie i duschplattan efter ett misslyckat försök om du tänker använda en rensspiral senare. Rester av en frätande produkt i stående vatten kan bränna din hud.

Använda en rensspiral (fjäderspiral)

Nivå: medel · Tid: cirka 30–60 min · Kostnad: själva verktyget, låg

När stoppet sitter djupare än vattenlåset hjälper en flexibel spiral. Du skjuter in den i röret, vrider den och drar ut den tillsammans med stoppet. Det är ett verktyg som betalar sig första gången du använder det.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En rensspiral på 3 till 5 m med handtag
- Handskar, ett förkläde eller en gammal t-shirt, en soppåse
- En skål, en hink, trasor
- Hett vatten på slutet

STEG FÖR STEG

1. Förbered platsen: lägg ut trasor på golvet och ställ en skål. Ta bort gallret eller vattenlåset för att komma åt röret.
2. Skjut in spiralens ände i avloppsöppningen och mata fram den för hand tills du känner motstånd.
3. Börja vrida handtaget (alltid i samma riktning) och tryck försiktigt. Spiralen skruvar sig in i stoppet eller tar sig runt böjarna.
4. Om du känner att stoppet lossnar, dra långsamt tillbaka spiralen och fortsätt vrida handtaget. Ofta

kommer svart slam och hår med.

5. Rengör spiralen, skjut in den igen och upprepa 2 till 3 gånger tills inget mer kommer ut.
6. Spola avloppet med rikligt med ljummet vatten i några minuter. Rengör spiralen och torka den innan du lägger undan den.
7. Sätt tillbaka vattenlåset eller gallret och kontrollera att det är tätt och att vattnet rinner undan.

Använd inte våld: en spiral av hård tråd kan repa eller genomborra ett gammalt rör. Om du inte kommer igenom stoppet efter flera försök, eller om avloppet tydligt backar upp med vatten (hela stammen är igensatt längre ner), ring din hyresvärd eller förening, eller en avloppsspecialist med maskin.

Rengöra och ta loss ett vattenlås

Nivå: lätt · Tid: cirka 20–30 min · Kostnad: mycket låg

Vattenlåset är det vanligaste stället för stopp och lukt. Att ta isär det är enklare än det ser ut: två eller tre muttrar och några minuters arbete.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En hink eller en stor skål
- Handskar, handdukar
- En blandarnyckel eller bandnyckel (om muttrarna sitter hårt)
- En gammal borste, diskmedel
- Reservpackningar

STEG FÖR STEG

1. Flytta ut allt ur skåpet och ställ en hink under vattenlåset. Vattenlåset rymmer oftast ungefär ett halvt glas vatten, men det kan komma ut mer.
2. Ta ett foto av hur delarna sitter. Lossa den nedre muttern eller vattenlåsets ”flaska” genom att vrida den moturs. Häll innehållet i hinken.
3. Lossa muttrarna vid skarvarna mot tvättställets bottenventil och avloppsröret. Ta ut mellanröret.
4. Rengör alla delar med en borste under ljummet vatten med diskmedel. Kontrollera att inga avlagringar sitter

kvar i röret.

5. Rensa också avloppsutloppet i tvättstället och den korta rörbiten i väggen, genom att nå in i den med en borste eller en trasa på en pinne.
6. Titta på packningarna. Byt ut slitna eller plattade, och montera de nya i rätt ordning.
7. Sätt ihop vattenlåset i omvänd ordning: dra åt muttrarna för hand och sedan försiktigt med en nyckel.
8. Fyll tvättstället och släpp ut vattnet, och kontrollera alla skarvar med torrt papper. Upprepa testet efter en timme.

Glöm inte att vattenlåset efter hopsättningen måste innehålla vatten: det är vattnet som blockerar vägen för lukter. Låt ett glas vatten rinna ner i avloppet för att fylla på det igen.

En obehaglig lukt från ett avlopp

Nivå: lätt · Tid: cirka 20–45 min · Kostnad: mycket låg

En lukt av avlopp i ett badrum eller kök har oftast en av tre källor: ett uttorkat vattenlås, ett smutsigt vattenlås eller avlagringar i själva avloppsutloppet. Identifiera orsaken och åtgärda den, i stället för att dölja lukten.

VERKTYG OCH MATERIAL

- Vatten, diskmedel
- Bikarbonat, ättika eller citronsyra
- En gammal borste, en trasa
- Ett nytt vattenlås eller packningar (om du behöver)

STEG FÖR STEG

1. Kontrollera om avloppet har stått oanvänt länge (en andra dusch, en duschplatta i en tvättstuga, ett tvättställ i ett extra badrum). Häll i två glas vatten i varje och kontrollera om lukten försvinner: i så fall hade vattenlåset helt enkelt torkat ut.
2. Tillsätt en tesked matolja i avlopp som du sällan använder: ett tunt lager bromsar avdunstningen av vatten från vattenlåset.
3. Ta bort gallret eller silen, rengör det och torka av avloppsutloppet med en borste och diskmedel.

Avlagringar under gallret är ofta den första orsaken till lukt.

4. Rengör vattenlåset som i det föregående projektet. Leta efter svart, slemmig beläggning: det är det som luktar.
5. Kontrollera packningarna vid skarven mot avloppsröret. En läckande packning släpper ut gaser i skåpet.
6. På toaletten, kontrollera anslutningen vid skarven mellan toalettstolen och avloppsröret samt badrummets ventilation. En fungerande frånluftsfläkt minskar lukten.
7. Efter rengöringen, strö två matskedar bikarbonat i avloppet och häll i ett halvt glas ättika, och spola sedan med hett vatten efter 15 minuter. Det här är ett milt förebyggande, inte en ersättning för mekanisk rengöring.

Om lukten finns kvar i alla avlopp, eller dyker upp i flera lägenheter, kan det vara ett problem med avloppsstammens ventilation eller ett stopp i den. Anmäl det till din hyresvärd eller förening. Använd inte luftfräschare för att dölja det: en lukt av avlopp är en signal om att något inte fungerar.

Toaletten

En toalett är något som oftast fungerar felfritt tills den slutar göra det. En cistern som väser hela natten, en spolknapp som fastnar, en sits som glider åt sidan, en igensatt toalettstol: alla de här felen kan du åtgärda utan att ringa en fackman. Lär dig först hur en toalett är byggd: då är det lättare att förstå vad som är fel.

Så är en cistern byggd

- **Påfyllningsventilen** (flottörventilen, förr kallad ”kulventil”): släpper in vatten i cisternen och stänger av tillförseln när nivån är rätt.
- **Flottören**: stiger med vattnet och talar om för ventilen när den ska sluta fylla.
- **Spolventilen** (en klaff eller en ventil med tätning, eller i många äldre cisterner en sifon): öppnas när du trycker på knappen och släpper ut vattnet i toalettstolen.
- **Bräddavloppet** (varningsröret): ett rör som överskottsvatten rinner ut genom i stället för att svämma över cisternens kant. I en del hem går det genom väggen till utsidan, så att du kan se ett droppande eller rinnande bräddavlopp från trädgården. Vatten som rinner ur det betyder att påfyllningsventilen är på väg att gå sönder.

- **Knappen eller spaken**: manövrerar spolventilen.

I en toalett med cisternen monterad direkt på toalettstolen sitter alla dessa delar i cisternen på stolen. I en dold cistern sitter de gömda i väggen och nås genom en öppning bakom knappen. Äldre hem kan också ha en högt eller lågt monterad cistern med dragkedja eller spak.

En läckande cistern: vatten rinner hela tiden ner i toalettstolen

Nivå: lätt · Tid: cirka 20–40 min · Kostnad: låg

En tyst vattenström som rinner längs sidan av toalettstolen, eller en cistern som ”fyller på sig själv” ungefär var kvart, är det typiska tecknet på en läckande spolventil. Det slösar hundratals liter vatten i månaden och driver upp räkningen.

VERKTYG OCH MATERIAL

- Matfärg eller några droppar kaffe till ett test
- En ny klafftätning eller ventiltätning (beroende på typ), eller en membranpackning till sifonen i en äldre cistern
- En trasa, en svamp, handdukar
- Citronsyra eller ättika

STEG FÖR STEG

1. Lägg lite matfärg eller kaffe i cisternen och spola inte på 15 till 20 minuter. Om färgen syns i toalettstolen stänger inte spolventilen ordentligt.
2. Stäng av vattnet vid ventilen vid toaletten och töm cisternen med knappen. Torka botten med en svamp.
3. Ta av cisternlocket och lägg det på ett mjukt underlag (keramik spricker lätt).

4. Titta på gummitätningen i cisternens botten (klaffen eller ventiltätningen): är den hård, sprucken eller täckt av avlagringar? Rengör ventilsätet (stället där klaffen vilar) med en trasa och ättika. I en äldre cistern med sifon är den slitna delen oftast den runda membranpackningen inuti sifonen.
5. Om tätningen är sliten, byt den, eller hela ventilen, mot en ny av samma typ. Ta med den gamla delen till butiken.
6. Kontrollera kedjan eller stången: en för kort stoppar klaffen från att stänga, och en för lång trasslar in sig under klaffen. Ställ in glappet på 1 till 2 cm.
7. Öppna ventilen, vänta tills cisternen har fyllts och upprepa färgtestet.

Om vatten rinner över bräddavloppet ligger problemet i påfyllningsventilen (se nästa projekt) och inte i spolventilen. Båda felen förekommer ofta samtidigt i gamla cisterner.

Byta påfyllningsventilen (flottörventilen)

Nivå: medel · Tid: cirka 30–60 min · Kostnad: låg

Väser cisternen utan uppehåll, når vattennivån bräddavloppet eller fylls cisternen mycket långsamt? En sliten påfyllningsventil kan bytas på en halvtimme, och en ny är billig och universell.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En ny påfyllningsventil (med inlopp underifrån eller från sidan, beroende på cisternen)
- En skiftnyckel, en skruvmejsel
- En ny anslutningsslang eller nya packningar, om de gamla är slitna
- En skål, en svamp, handdukar

STEG FÖR STEG

1. Stäng avstängningsventilen vid toaletten. Töm cisternen med knappen och torka botten med en svamp.
2. Lossa muttern på tillförselslangen under cisternen och koppla loss den (ställ en skål under).
3. Lossa den stora bakmuttern som fäster ventilen i cisternens botten och lyft ut den gamla ventilen uppifrån.

4. Kontrollera hur högt den gamla ventilen stod och ställ in den nya på liknande höjd. De flesta ventiler har ett teleskopiskt justerbart ben.
5. Montera den nya ventilen med sin gummibricka underifrån, dra åt muttern för hand och sedan lite med en nyckel. Plast spricker av för stor kraft.
6. Anslut slangen och dra åt försiktigt. Om det finns en tunn påfyllningsslang, fäst den så att den går ner i bräddavloppet.
7. Öppna avstängningsventilen och vänta tills cisternen har fyllts. Ställ in vattennivån cirka 2 till 3 cm under bräddavloppets kant (justeras med en skruv eller en klämma på flottören).
8. Kontrollera att skarven under cisternen är tät efter flera spolningar och efter en timme.

Det vanligaste misstaget: att ställa in flottören för högt, så att vattnet rinner över ner i toalettstolen. Skriv efter bytet ner ventilens exakta modell och spara en reservpackning. Se till att den nya påfyllningsventilen är av en typ som är godkänd för dricksvatten, eftersom cisterner ska skyddas mot att vatten rinner tillbaka in i ledningsnätet.

Byta toalettsits

Nivå: lätt · Tid: cirka 15–30 min · Kostnad: låg till medel

En sprucken, lös eller gulnad sits är ett av de enklaste byten i ett badrum. Det viktiga är att matcha toalettstolens form och avståndet mellan fästhålen.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En ny toalettsits med gångjärn (med mjukstängning om du vill ha en tyst)
- En skruvmejsel eller en blocknyckel
- Ett måttband, en trasa
- Rostlösare (om bultarna sitter fast)

STEG FÖR STEG

1. Mät avståndet mellan fästhålen i toalettstolen (oftast 14 till 17 cm från centrum till centrum) och längden och bredden på själva stolen. Ta med måtten till butiken, eller välj en sits utifrån ett foto.
2. Öppna kåporna på den gamla sitsens gångjärn (baktill) och lossa muttrarna under toalettstolen. De är ofta av plast och går att lossa med fingrarna.
3. Om bultarna sitter fast, spraya med rostlösare och vänta 10 minuter. Som sista utväg skär du av en plastbult med en hobbykniv.

4. Ta av den gamla sitsen och rengör toalettstolens yta från avlagringar och kalk.
5. Placera den nya sitsen på plats och stick bultarna genom hålen. Ställ in läget ungefärligt, så att sitsen ligger jämns med toalettstolens kant.
6. Dra åt muttrarna underifrån och kontrollera att sitsen inte glider åt sidan.
7. Stäng kåporna. Kontrollera att sitsen sänks mjukt och att locket inte slår hårt mot cisternen.

Dra inte åt bultarna med full kraft: keramik spricker lätt. Om sitsen fortfarande glider, använd de gummibrickor som ingår i setet.

En igensatt toalettstol

Nivå: lätt · Tid: cirka 10–30 min · Kostnad: låg (en gummiklocka)

Ett stopp i toalettstolen är obehagligt, men i de flesta fall löser en gummiklocka det på några minuter. Det viktigaste är att agera lugnt och inte spola igen.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En toalettgummiklocka (med en flänsad eller ”kopp”-formad gummidel), inte en för diskbänk
- Gummihandskar, gamla kläder, handdukar
- En hink med ljummet vatten (valfritt)
- Diskmedel (cirka ett halvt glas)

STEG FÖR STEG

1. Spola inte igen om vattnet i toalettstolen står högt. Stäng ventilen vid cisternen eller lyft flottören så att inget mer vatten kommer in.
2. Lägg ut handdukar på golvet och ta på dig handskar.
3. Häll ett halvt glas diskmedel i toalettstolen och en halv hink ljummet (inte kokande) vatten. Vänta 10 minuter.
4. Tryck in gummiklockan så att den helt täcker utloppsöppningen. Flänsen ska gå in i den.
5. Pumpa kraftigt 10 till 15 gånger, först långsamt för att trycka ut luften, sedan bestämt.

6. Dra av gummiklockan med ett ryck. Om vattnet rinner undan, spola flera gånger och kontrollera att nivån återgår till det normala.
7. Om stoppet sitter kvar, upprepa allt 2 till 3 gånger. Om det fortfarande inte går, använd en särskild toalettspiral och vrid den försiktigt.

Använd inte starka, frätande geleprodukter i toalettstolen: de kan stänka tillbaka under pumpandet och bränna. Om stopp hela tiden kommer tillbaka eller vattnet backar upp i andra avlopp också, ring din hyresvärd eller förening, eller en rörmokare eller avloppsfirma.

En dold cistern: justera och byta knappen

Nivå: medel · Tid: cirka 30–60 min · Kostnad: låg till medel

En cistern i väggen fungerar precis som en vanlig, fast hela mekanismen är dold. De flesta fel (en knapp som fastnar, vatten som fortsätter rinna) kan åtgärdas genom knappöppningen utan att bryta upp väggen.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En ny knapp eller ventil (som matchar ramens modell)
- En skruvmejsel, en insexnyckel
- En ficklampa, en trasa
- Instruktionerna till ramen (modellnamnet finns oftast inuti)

STEG FÖR STEG

1. Ta av plattan med knappen. Den lyfts oftast uppåt, eller så skruvas en skruv på sidan eller undertill ur. Ta ett foto.
2. Ta ut ramen och knappmekanismen. Bakom den ser du öppningen till cisternen, med ventilerna och flottören inuti.
3. Lys in med en ficklampa: kontrollera att knappen inte har fastnat på spaken och att stängerna sitter på rätt platser. Om en knapp fastnar räcker det att rengöra styrningarna och justera läget.

4. Om vattnet fortsätter rinna, ta ut spolventilens kassett (ofta räcker det att vrida den en kvarts varv och dra). Rengör tätningen och sätet och byt tätningen om den är sliten.
5. På samma ställe kan du också byta påfyllningsventilen, som nås genom samma öppning.
6. Montera kassetten och knappen och testa sedan: spola några gånger, både med full och med reducerad spolning.
7. Kontrollera att det inte läcker från väggen och att plattan inte sitter löst. Montera till sist ramen och knappen.

Bryt inte ut kakel för att komma åt cisternen: allt som behövs för service ska gå att nå framifrån. Om vatten läcker från väggen, stäng ventilen vid ramen och ring en rörmokare. Försök inte reparera läckor inuti väggen själv.

Montera tvättställ och ventiler till apparater

Att montera ett nytt tvättställ, en köksho eller en ventil till tvättmaskinen låter som ett jobb för en fackman, men i praktiken är det arbete i några enkla steg: förbered platsen, placera föremålet, anslut vattnet och avloppet, kontrollera att det inte läcker. Det viktigaste är noggranna mått, tålamod och täta skarvar. I det här kapitlet hittar du tre projekt som gör vanliga händer till skickliga rörmokarhänder.

> **Varning:** Innan du gör någon ändring i anslutningarnas läge (flytta ett avlopp, en ny punkt för vatten), rådgör med en behörig rörmokare, och i en lägenhet också med din hyresvärd eller bostadsrättsförening. Att byta en befintlig detalj mot en likadan på samma plats är oftast enkelt, men ändringar av rör som är dolda i en vägg är ett jobb för en fackman. Innan du borrar i en vägg, kontrollera om det finns dolda rör och kablar med en detektor för rör, kablar och reglar. Om ditt hem är äldre, borra, slipa eller bryt inte i strukturerade ytor eller gamla kakelplattor runt arbetsplatsen förrän du är säker på att de inte innehåller asbest.

Montera ett tvättställ med vattenlås

Nivå: medel · Tid: cirka 2–3 timmar · Kostnad: tvättstället och vattenlåset, plus montering av en blandare

Att byta ett gammalt tvättställ mot ett nytt, väggmonterat eller på ett underskåp, på samma plats och med befintliga anslutningar. Väl planerat arbete ger ett tätt, stabilt tvättställ med ett fungerande vattenlås.

VERKTYG OCH MATERIAL

- Ett nytt tvättställ med monteringssats (plugg, skruvar)
- Ett vattenlås (helst ett utrymmesbesparande, grunt om skåpet är smalt), avloppsrör och packningar
- En slagborrmaskin med mur- eller kakelborr, ett vattenpass, ett måttband, en penna
- Sanitetssilikon, en fogpistol
- En skiftnyckel, skruvmejslar, maskeringstejp, trasor
- Flexibla blandarslangar till blandaren

STEG FÖR STEG

1. Stäng av vattnet vid ventilerna under tvättstället eller lägenhetens avstängningsventil. Öppna blandaren och släpp ut trycket.
2. Lossa de flexibla slangarna och vattenlåset på det gamla tvättstället (med en skål under). Lossa eller skär

bort det gamla tvättställets fästen och lyft av det. Ett tvättställ är tungt, så be någon hjälpa dig.

3. Rengör väggen: skrapa bort gammal silikon och spackel och jämna ut ytan. Kontrollera att väggen bär vikten av det nya tvättstället (det är bäst att fästa i massiv vägg, eller i gipsskiva med dubbla lager och en träförstärkning eller en riktig stödram för tvättställ, med rätt plugg).
4. Håll tvättstället mot väggen med överkanten 80 till 85 cm från golvet. Markera hålens lägen med en penna och kontrollera med vattenpasset.
5. Borra hålen, sätt dit pluggarna och skruvarna och fäst tvättstället så att det sitter stabilt och i våg. Dra inte åt till gränsen med full kraft.
6. Montera blandaren på tvättstället innan du skruvar fast det på väggen: det är lättare att arbeta uppifrån (se kapitel 6).
7. Montera tvättställets bottenventil med sin packning underifrån och sedan vattenlåset: dra åt muttrarna för hand och sedan lätt med en nyckel. Kontrollera att avloppsröret går in i väggröret med ett svagt fall.
8. Anslut de flexibla slangarna till avstängningsventilerna. Öppna vattnet långsamt och kontrollera alla skarvar

med avseende på täthet, rinnande vatten och fyllning av tvättstället.

9. Täta fogen mellan tvättstället och väggen med sanitetssilikon: jämna ut strängen med ett finger fuktat med vatten och diskmedel. Efter 24 timmar är silikonet torrt.

Det vanligaste misstaget: för svaga plugg i en vägg av gipsskiva eller i gammalt puts. Med tiden lossnar tvättstället. Om du är osäker på väggens bärighet, rådgör med en fackman. Det är värt att lägga till en konsol eller stödram under ett väggmonterat tvättställ.

Ett väggmonterat tvättställ måste fästas i en massiv vägg och sitta i våg.

Foto: Sanibell BV / Unsplash

Montera en köksho med vattenlås

Nivå: medel · Tid: cirka 2–3 timmar · Kostnad: diskhon, vattenlåset och tätningarna

En köksho som sitter i en bänkskiva kräver en exakt skuren öppning (om du ändrar storleken), men att byta den mot samma modell går snabbt. Det som är viktigt här är en tät fog runt kanten och rätt anslutning av vattenlåset.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En ny diskho med monteringssats (klamrar, tätning)
- Ett diskbänksvattenlås med anslutning för en diskmaskin eller tvättmaskin (om det behövs)
- Sanitetssilikon, en självhäftande tätning (om den medföljer)
- En skruvdragare eller skruvmejsel, en skiftnyckel, ett måttband, ett vattenpass
- Maskeringstejp, trasor, en hink

STEG FÖR STEG

1. Stäng avstängningsventilerna under diskhon, lossa de flexibla slangarna från blandaren och vattenlåset på den gamla diskhon (med en hink under). Koppla också loss diskmaskinsslangen, om den är ansluten till vattenlåset.

2. Lossa klamrarna som håller diskhon mot bänkskivans undersida och lyft ut den gamla diskhon. Skär igenom silikonet längs kanten med en kniv.
3. Rengör kanten på öppningen i bänkskivan från rester av silikon och spackel. Kontrollera att bänkskivan inte har svällt av fukt: skydda skadade kanter av spånskiva med ett tätningsmedel eller silikon.
4. Om den nya diskhon har en annan storlek, använd mallen från förpackningen och markera den nya öppningen. Överlåt att såga öppningen i bänkskivan (med en sticksåg) åt en snickare om du saknar erfarenhet.
5. Montera blandaren och avloppsventilen med sil i den nya diskhon innan du sätter den i bänkskivan. Det är mycket bekvämare att arbeta uppifrån.
6. Lägg på tätningen eller en sträng silikon runt diskhons kant, sätt diskhon i öppningen och tryck ner den. Fäst klamrarna underifrån, jämnt på båda sidor.
7. Montera vattenlåset, sätt dit röret mot avloppet och dra åt muttrarna. Anslut diskmaskins- eller tvättmaskinsslangen till nippeln på vattenlåset, om det har en, och säkra den med en klämma.
8. Anslut vattenslangarna, öppna ventilerna och kontrollera alla skarvar. Fyll diskhon med vatten och

släpp ut det för att testa att vattenlåset är tätt.

9. Ta bort överskottet av silikon från diskhons kant med en fuktig trasa och jämna ut det med ett verktyg för fogar. Vänta en dag innan du använder den fullt ut.

Ett proffstips: dra diskmaskinsslangen upp i en slinga till cirka 30 till 40 cm över vattenlåset, innan den går ner till nippeln, för att hindra smutsigt vatten från att rinna tillbaka in i diskmaskinen.

En ventil till en tvättmaskin eller diskmaskin

Nivå: lätt · Tid: cirka 30–60 min · Kostnad: låg

En tvättmaskin och en diskmaskin arbetar i många timmar under vattentryck. En avstängningsventil med slanganslutning gör att du kan stänga av vattnet till apparaten för sig, vilket är ett billigt skydd mot översvämning.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En apparatventil med slanganslutning (3/4″-utlopp för slangen, med ett inlopp som passar ditt rör: en gänga eller en 15 mm klämringsanslutning)
- PTFE-tejp (bara för gängade skarvar)
- En skiftnyckel, en hink, handdukar
- En ny slang med säkerhetsventil (valfritt)

STEG FÖR STEG

1. Stäng huvudkranen i huset eller lägenhetens avstängningsventil. Öppna en valfri blandare för att släppa ut trycket ur systemet.
2. Ställ ner en hink och lossa den gamla ventilen eller anslutningen som tvättmaskinsslangen kommer från. Rengör gängan från rester av tejp och avlagringar.
3. Kontrollera gängan eller röret: är det 1/2″ eller 3/4″, eller ett 15 mm rör för en klämringsventil, och välj rätt

ventil med rätt anslutning (ta med den gamla till butiken).

4. På en gängad skarv lindar du 5 till 8 varv PTFE-tejp på gängan i åtdragningsriktningen. Skruva fast ventilen för hand och dra åt med en nyckel tills den sitter stabilt. Dra inte åt till gränsen. En klämringsventil monteras med sin klämring och mutter, utan tejp.
5. Ställ ventilens handtag i stängt läge. Öppna huvudvattnet och kontrollera skarven med avseende på täthet (med toalettpapper). Vänta några minuter.
6. Montera tvättmaskinsslangen på utloppet: slangens mutter med sin gummipackning dras åt för hand och lätt med en nyckel, utan tejp.
7. Öppna tvättmaskinens ventil, kör ett kort program och kontrollera att inget läcker.

Tips: när du reser bort en längre tid, stäng ventilerna till tvättmaskinen och diskmaskinen. Det tar två sekunder och skyddar mot översvämning. Om det inte finns någon separat anslutningspunkt för tvättmaskinen i rörsystemet och det skulle kräva ändringar av rören, överlåt det åt en fackman.

Ta bort gammal silikon och täta om ett badkar eller en dusch

Nivå: lätt · Tid: cirka 1–2 timmar, plus 24 timmar för härdning · Kostnad: låg

Svart mögel, glipor eller flagnande silikon runt ett badkar eller en dusch låter vatten sippra in bakom kaklet och under badkaret. Att byta silikonet är ett av de billigaste sätten att skydda ett badrum, och det är ett jobb du kan göra på en eftermiddag.

VERKTYG OCH MATERIAL

- Sanitetssilikon med tillsats mot mögel, i patron
- En fogpistol och ett verktyg för att forma fogen
- Ett verktyg för att ta bort silikon eller en hobbykniv, och en plastskrapa
- Maskeringstejp, en trasa, lacknafta eller en produkt för att ta bort silikon
- Handskar och lite diskmedel i vatten

STEG FÖR STEG

1. Fyll först badkaret med vatten, till ungefär tre fjärdedelar, så att det sätter sig i sitt lägsta läge. Silikonet blir då inte utdraget eller spricker när badkaret är fullt senare. För en dusch kan du hoppa över det här steget.

2. Skär igenom det gamla silikonet längs båda kanterna med en hobbykniv och dra ut det i långa remsor. Ta bort resterna med skrapan. Se till att du inte repar badkaret, duschplattan eller kaklet.
3. Rengör fogen noga från smuts, tvål och mögel och torka sedan av den med en trasa och lacknafta eller en produkt för att ta bort silikon. Om det finns mögel i glipan, tvätta den med ett mögelrengöringsmedel och låt den torka helt. Fogen måste vara helt torr innan du tätar den.
4. Sätt maskeringstejp på badkaret och på kaklet, med ett mellanrum på cirka 3 till 4 mm för silikonsträngen. Det ger en snygg, rak linje.
5. Skär av patronens spets snett, med en öppning som är något smalare än glipan, och sätt in den i pistolen.
6. Dra en obruten sträng längs fogen i en mjuk rörelse och tryck in silikonet ordentligt i glipan. Stanna inte i mitten om du kan undvika det.
7. Jämna ut strängen direkt med verktyget, eller med ett finger i handske doppat i diskmedelslösningen. Ta bort maskeringstejpen medan silikonet fortfarande är vått, och dra den bort från fogen i en låg vinkel.
8. Låt det härda i 24 timmar (eller enligt patronen) innan vatten kommer åt. Ventilera rummet medan det

härdar.

Det vanligaste misstaget: att täta över gammal silikon eller en fuktig fog, så att den nya strängen släpper efter några veckor. Om badkaret rör sig mycket eller om det finns en bred glipa (mer än cirka 5 mm) kan en flexibel tätningslist göra jobbet bättre. Om du hittar mjukt, fuktigt eller murket trä eller smulande fog bakom det gamla silikonet har vattnet redan kommit in, och det är värt att låta kontrollera det innan du tätar om.

Uppvärmning och varmvatten

Ett värmesystem är en sluten krets: vatten cirkulerar i rören och elementen och ger ifrån sig sin värme till ditt hem. Därför kräver arbete med element mer försiktighet än arbete med en vanlig blandare. Vattnet i systemet kan vara hett (många tiotals grader), står under tryck och får inte tappas ut slarvigt. I det här kapitlet går vi igenom fyra enkla projekt som du kan göra själv, däribland att fylla på pannans tryck, och hur du skyddar dina rör mot frost.

> **Varning:** Töm inte värmesystemet och ta inte bort element utan att vara säker på vad du gör och, i en lägenhet, utan hyresvärdens eller föreningens medgivande, eftersom ett gemensamt värmesystem delas med andra. Öppna, justera eller serva aldrig en panna, en säkerhetsventil, en övertrycksventil, ett expansionskärl eller något som har med gas att göra: det är ett jobb för en behörig gasfackman eller en behörig rörmokare, och du bör alltid be att få se behörighetsbeviset. Om du känner gaslukt, lämna byggnaden, öppna fönster om det är säkert, rör inga strömbrytare, använd ingen öppen låga och ring 112. Vid alla nödsituationer med fara för människor ska du ringa 112.

Lufta ett element

Nivå: lätt · Tid: cirka 15–30 min per element · Kostnad: mycket låg

Är elementet varmt nertill och kallt upptill, mullrar det, gurglar det eller blir det inte varmt alls? Luft har samlats inuti. Luftning ger tillbaka full effekt och sänker dina räkningar.

VERKTYG OCH MATERIAL

- En luftningsnyckel för element (fyrkantig, säljs som ”elementnyckel”) eller en liten spårskruvmejsel, beroende på modell
- En trasa eller en kopp för att fånga upp vatten
- En handduk för att skydda golvet

STEG FÖR STEG

1. Sätt på värmen och låt elementen bli varma en stund, och känn sedan på vart och ett. Ett element som är kallt upptill och varmt nertill har luft i sig. Stäng sedan av värmen och vänta tills elementen har svalnat, så att du inte luftar hett vatten.
2. Börja med den lägsta våningen eller elementet närmast pannan och arbeta uppåt, ett element i taget.
3. Hitta luftningsventilen: en liten ventil i elementets övre hörn, på sidan mitt emot elementventilerna.

4. Håll trasan och koppen under luftningsventilen. Skydda golvet med en handduk.
5. Vrid försiktigt luftningsventilen med nyckeln, en kvarts till ett halvt varv moturs. Du hör hur luften väser ut.
6. Håll kvar nyckeln tills en jämn vattenstråle i stället för luft börjar komma ut, och stäng luftningsventilen direkt. Vattnet kan vara varmt eller smutsigt, så var försiktig.
7. Upprepa med de andra elementen. Kontrollera att alla blir jämnt varma uppifrån och ner när värmen är på igen.
8. Om din panna har en tryckmätare, kontrollera den till sist (oftast 1,0 till 1,5 bar när systemet är kallt, men värdet anges av pannans tillverkare). Luftningen släpper ut en del vatten ur systemet, så trycket kan ha sjunkit: om det har det, fyll på det enligt beskrivningen i nästa projekt.

Det vanligaste misstaget: att öppna luftningsventilen för många varv, vilket ger en stråle smutsigt vatten. Om elementet förblir kallt nertill efter luftningen kan orsaken vara slam inuti, och det är en sak för en VVS-tekniker (en genomspolning eller rengöring av systemet). Rör inte den andra ventilen i elementets motsatta ände (injusteringsventilen), eftersom den balanserar hela systemet.

Luftningsventilen i elementets övre hörn öppnas en kvarts varv med en nyckel.

Foto: ri / Pixabay

Fylla på pannans tryck

Nivå: lätt · Tid: cirka 10–20 min · Kostnad: ingenting, det använder det nätvatten som redan finns i ditt hem

De flesta moderna pannor sitter på ett slutet värmesystem, och tryckmätaren på pannan visar hur mycket vatten som finns i det. Om trycket sjunker under minimum kan pannan sluta värma, gå i spärr eller visa ett fel. Du kan säkert återställa det själv med hjälp av påfyllningsslangen, så länge du följer pannans tillverkares anvisningar och aldrig öppnar själva pannan.

VERKTYG OCH MATERIAL

- Pannans manual (eller tillverkarens namn och modell, för att slå upp anvisningarna)
- En ficklampa och en trasa
- Påfyllningsslangen: en kort flexibel flätad slang, oftast under pannan, som förbinder det kalla nätvattnet med värmekretsen. Den har en eller två ventiler med spak, skruv eller spår, och varje tillverkare har sin egen konstruktion. Vissa slangar är fasta och inbyggda, andra går att ta bort.

STEG FÖR STEG

1. Titta på tryckmätaren när systemet är kallt. Det vanliga värdet ligger mellan 1 och 1,5 bar, men följ din manual.

Om visaren står under 1 bar (eller utanför den gröna zonen) behöver systemet fyllas på.

2. Stäng av värmen på timern eller termostaten och låt pannan och elementen svalna. Låt pannans ström vara på om inte din manual säger något annat.
3. Hitta påfyllningsslangen, med ficklampan om du behöver. Kontrollera att slangen sitter fast ordentligt i båda ändar, saknar sprickor eller utbuktningar och att alla dess ventiler är stängda innan du börjar. Om det är en avtagbar slang, anslut den som din manual visar.
4. Öppna ventilen eller ventilerna långsamt, i den ordning som manualen anger. Du ska höra vatten rinna, och visaren på mätaren börjar stiga.
5. Titta på mätaren och stäng ventilen så fort visaren når 1,2 till 1,5 bar, eller värdet i din manual. Trycket stiger snabbt, så gå inte därifrån.
6. Se till att båda ventilerna är helt stängda. Om slangen är avtagbar, koppla loss den och lägg undan den enligt manualen. Låt en fast slang vara stängd: den får aldrig lämnas öppen, eftersom värmevatten då kan rinna tillbaka in i dricksvattnet, och det är inte tillåtet.
7. Om pannan hade stannat på grund av lågt tryck, tryck på dess återställningsknapp en gång, om manualen

säger det. Om den inte startar om, fortsätt inte trycka: ring en behörig fackman.

8. Sätt på värmen igen. Trycket stiger lite när vattnet värms upp (det bör inte gå mycket över 2 bar, men kontrollera vad tillverkaren anger). Titta på mätaren igen nästa dag, när systemet är kallt.

Om du fyller på för mycket vatten och trycket klättrar långt över det rekommenderade värdet när det är kallt, följ manualen: vissa tillverkare låter dig släppa ut lite vatten genom en luftningsventil på ett element, och om du är osäker, sluta och fråga en fackman. Om trycket fortsätter sjunka, till exempel oftare än en gång i månaden, finns det en läcka eller ett fel: leta efter droppar vid element, ventiler och rör, och efter vatten som kommer ut ur avblåsningsröret utanför huset (rör inte ventilen). Ring sedan en behörig fackman. Ta aldrig av pannans kåpa, justera aldrig säkerhetsventilen eller expansionskärlet, och ring en fackman om pannan läcker, låter konstigt, visar en felkod som du inte kan nollställa med en återställning, eller om en koloxidvarnare går igång (lämna i så fall huset och ring 112). Om du hyr, kontakta din hyresvärd om pannan: det är hyresvärden som ansvarar för att den kontrolleras av en behörig fackman.

Byta ett termostathuvud på ett element

Nivå: lätt · Tid: cirka 10–20 min · Kostnad: låg

Ett termostathuvud på en elementventil styr temperaturen i rummet. Om det fastnar, inte reagerar på vredet eller om elementet förblir kallt även när det är inställt på max, byt bara huvudet. Ventilhuset på röret blir kvar, så du behöver inte tömma systemet.

VERKTYG OCH MATERIAL

- Ett nytt termostathuvud med samma typ av anslutning (oftast M30 × 1,5 med en mutter eller en klämma; ta med det gamla huvudet till butiken)
- En skiftnyckel eller tänger (för muttern)
- En trasa

STEG FÖR STEG

1. Ställ det gamla huvudet på högsta värdet (den högsta siffran eller solsymbolen), vilket slappnar av mekanismen.
2. Lossa fästmuttern eller frigör det gamla huvudets klämma. Dra av det i rak linje bort från ventilen.
3. Under huvudet ser du en liten pinne i ventilen. Tryck på den med fingret: den ska fjädra tillbaka. Om den sitter fast, rör den några gånger med en tång eller smörj lätt med ett tunt lager silikonfett.

4. Sätt det nya huvudet på ventilen och dra åt muttern för hand (eller klicka det på plats). Vissa modeller behöver en adapter för olika ventiler, som medföljer i förpackningen.
5. Ställ huvudet på ett mellanvärde (till exempel 3) och iaktta elementet i en timme. När rummet når den inställda temperaturen ska ventilen stänga av flödet och elementet svalna.
6. Kontrollera att huvudet inte är övertäckt av gardiner eller möbler: givaren mäter temperaturen på luften runt elementet, så ett övertäckt huvud ger felaktiga värden.

Om själva ventilen läcker (fukt på röret under huvudet), och inte huvudet, innebär bytet av ventilen att systemet måste tömmas. Det är ett jobb för en VVS-tekniker. Ett tips: smarta eller programmerbara termostathuvuden låter dig sänka temperaturen på natten och när du är borta.

Vintern: skydda rören mot frost

Vatten som fryser i ett rör expanderar och kan spräcka det, och sprickan upptäcks oftast först vid upptining, när vattnet börjar rinna igen. Risken gäller framför allt hus, garage, vindar, källare och ouppvärmda uthus.

Skydda rör mot frysning

Nivå: lätt · Tid: cirka 1–2 timmar · Kostnad: låg

Innan de första hårda frostnätterna är det värt att gå runt i byggnaden och skydda rören överallt där det är kallt på vintern. Lite pengar på isolering sparar mycket på reparationer.

VERKTYG OCH MATERIAL

- Rörisolering av polyeten- eller gummiskum av rätt diameter
- Självhäftande tejp, buntband
- En hobbykniv, ett måttband
- Ett skydd eller en isolering för en utomhuskran

STEG FÖR STEG

1. Hitta alla vattenrör på platser som är utsatta för frost: källaren, garaget, vinden, en ouppvärmd tvättstuga, ställen där rör går genom ytterväggar och rör nära dragiga fönster. På en vind, isolera också kallvattentanken och dess rör, men håll isoleringen borta från området under tanken, så att värme från rummet under kan nå den.
2. Sätt isolering på rören, och börja med de delar som ligger närmast ytterväggen. Tejpa skarvarna och stötfogarna.

3. Skydda böjar och ventiler med separata bitar av isolering, så att inga bara punkter blir kvar.
4. Koppla bort en utomhuskran från vinterns vattenförsörjning: stäng avstängningsventilen inne i byggnaden, öppna utomhuskranen för att tömma ut vattnet och sätt på ett skydd.
5. I ett ouppvärmt fritidshus, töm hela systemet inför vintern och lämna kranarna något öppna.
6. Under långa kalla perioder, håll hemmet vid cirka 10 till 12 °C även när du är borta (använd frostläget på termostaten, eller ställ in värmen så att den slår till under korta perioder), och lämna skåpdörrarna under diskbänkar på ytterväggar öppna så att varm luft når rören. Om du har en panna är ett fruset kondensavlopp (plastavloppsröret från pannan, som ofta går ut) en vanlig orsak till att pannan stannar vid frost: du kan tina det med ljummet, inte kokande, vatten, men följ tillverkarens råd och ring en fackman om pannan inte startar om.
7. Om ett rör har frusit (inget vatten i kranen i frostigt väder), värm det försiktigt med en hårtork på låg effekt eller med varma handdukar, med början från kranänden. Använd aldrig öppen låga eller gasolbrännare.

> Lämna kranen öppen medan du tinar röret, så att ånga och vatten har en väg ut. Om du ser en spricka eller om vatten börjar spruta efter upptiningen, stäng huvudkranen genast och ring en rörmokare. Se till att du vet var huvudkranen sitter innan vintern börjar (se kapitel 2).

Varmvatten: när du ska låta reparationerna vara

En panna, en varmvattenberedare och en gasolvärmare är apparater där ett misstag kan sätta liv i fara. Att rengöra en strålsamlare eller byta en blandare är något helt annat än att serva en panna. Reglerna att hålla sig till:

- Gas och gasapparater, inklusive varje gaspanna: alltid en behörig gasfackman, även för små fel.
- En trycksatt varmvattenberedare (en sluten beredare som matas direkt från nätet, ofta med ett avblåsningsrör): aldrig ett gör-det-själv-jobb. Den innehåller vatten under tryck och värme, och bara en lämpligt behörig installatör ska arbeta på den. Rör aldrig dess säkerhetsventiler.
- En elpatron eller någon elektrisk anslutning till en beredare: överlåt det åt ett registrerat elinstallationsföretag. Slå av gruppen i elcentralen och kontrollera med en spänningsprovare att det är spänningslöst innan någon arbetar på den.

- Den årliga servicen av pannan och beredaren görs av en behörig fackman, inte av dig.
- Vatten som är för hett vid kranen är en skållningsrisk. En beredare hålls normalt på 60 °C eller mer för att hålla bakterier under kontroll, så varmvattenkranen kan bränna, särskilt för barn och äldre. En termostatisk blandningsventil på ett badkar eller en dusch ger skydd: kontrollera tillverkarens anvisningar.

> Före värmesäsongen, gör en runda: lufta elementen, kontrollera termostatventilerna, titta efter fukt vid ventilerna, kontrollera pannans tryck och vädra hemmet. Det är en halvtimme som gör hela vintern enklare.

De vanligaste misstagen, när du ska ringa en rörmokare och en fusklapp

De flesta VVS-katastrofer i hemmet beror inte på otur utan på några få upprepade misstag. Det är värt att känna till dem innan de blir dina. Nedan hittar du de tretton vanligaste, råd om när du ska överlåta saken åt en fackman och en tabell som du kan använda som snabb fusklapp.

De tretton vanligaste misstagen

1. **Att arbeta utan att stänga av vattnet.** Du lossar en mutter och plötsligt har du en fontän. Alltid ventilen först, sedan nyckeln, och till sist kontrollerar du att det verkligen inte kommer ut vatten ur kranen.
2. **Att dra åt ”med våld”.** En överdragen mutter spricker, river gängan eller klämmer sönder packningen. En tät skarv kommer av en rätt monterad packning, inte av muskler.
3. **PTFE-tejp där gummit sköter tätningen.** Flexibla slangar och muttrar med platt packning behöver ingen tejp. Det extra materialet kan till och med orsaka en läcka.
4. **Silikon i stället för en riktig reparation.** Sanitetssilikon tätar fogar, inte rör under tryck. En läcka

som har smetats över kommer oftast tillbaka med större kraft.

5. **Aggressiva avloppskemikalier.** Starka produkter förstör rör och packningar och löser inte alltid problemet. Mekanisk rensning (en gummiklocka, en rensspiral, rengöring av vattenlåset) är säkrare och effektivare.
6. **Inget skydd för golvet och skåpet.** Även en liten mängd vatten från ett vattenlås kan förstöra spånskivan i ett skåp. Ställ alltid en skål under och lägg ut handdukar.
7. **Ett bortglömt läckagetest.** En reparation är inte klar i samma stund som du drar åt den sista muttern. Kontrollera skarvarna med torrt papper efter 5 minuter, efter en timme och nästa morgon.
8. **Att blanda ihop varmt och kallt.** Efter att du har bytt en blandare eller slangar, kontrollera alltid att varmvattnet verkligen kommer från vänster sida (som vanligt) och att märkningen stämmer.
9. **Att köpa delar ”på känn”.** Gängor, diametrar och längder skiljer sig med millimeter. Ta med den gamla delen till butiken, eller ta ett tydligt foto med ett måttband.
10. **Att blanda material utan rätt kopplingar.** Koppar med galvaniserat stål utan en isolerande koppling, eller ett plastsystem med ett annat utan adapter: det garanterar korrosion eller en läcka inom några månader.

11. **Att ignorera små tecken.** En droppande blandare, fukt under diskbänken, en liten fläck i en grannes tak: vart och ett av de här tecknen kostar lite om du reagerar direkt och mycket om du väntar.
12. **Att tömma systemet utan att fråga.** I ett flerbostadshus kan det lämna dina grannar utan vatten och sluta i översvämning om du tömmer den gemensamma stammen eller stänger en stamventil utan föreningens eller hyresvärdens medgivande. Kom alltid överens om arbetets omfattning med den som förvaltar byggnaden.
13. **En bortglömd ventil efter reparationen.** När jobbet är klart, kontrollera att alla ventiler är öppna igen: tvättmaskinen, diskmaskinen, toaletten. En blandare utan vatten en timme efter arbetet beror ofta på ett enkelt förbiseende.

> **Tips:** Ta alltid foton innan du plockar isär något och efter att du är klar. Om du får problem med försäkringen eller en tvist med en granne är de bevis på det skick som VVS-installationen lämnades i.

När du ska ringa en rörmokare eller hyresvärden

Ett ansvarsfullt sätt är att känna sina gränser. Det är ingen skam att ringa en fackman, och det är ofta helt enkelt det

billigaste beslutet. Ring en rörmokare, din förening eller din hyresvärd när:

- ett rör som är dolt i en vägg eller ett golv läcker, eller den gemensamma stammen läcker;
- ventilen som stänger av din bostad (eller huvudkranen) inte stänger ordentligt eller sitter fast;
- avloppsvatten backar upp i flera avlopp samtidigt, eller i grannarnas lägenheter;
- vattentrycket har sjunkit i hela hemmet (och inte i en enda blandare);
- du ser korrosion, rostigt vatten eller gröna avlagringar på rör och kopplingar, eller misstänker ett blyrör;
- du måste ändra rörens dragning, lägga till en ny punkt för vatten eller flytta ett avlopp;
- jobbet gäller stamventilen, vattenmätaren, en panna, en varmvattenberedare (framför allt en trycksatt), en gasolvärmare eller något som har med gas att göra, vilket är jobb för en behörig gasfackman eller en lämpligt behörig installatör;
- det finns vägguttag, en elcentral eller andra elektriska delar nära läckan: ring då först ett registrerat elinstallationsföretag;
- reparationen inte fungerar efter två försök: tryck inte på, eftersom skadan växer.

Varning: En misstänkt gasläcka (en karakteristisk lukt, ett väsande ljud nära installationen) är en sak för 112. Lämna byggnaden, öppna fönstren, tänd eller släck ingen lampa och slå inte på eller av någon elektrisk apparat, och använd ingen öppen låga. Vid fara för människor, ring 112.

Så väljer du en bra rörmokare

- Be om en rekommendation från grannar, familj eller föreningen.
- För allt arbete på en panna eller på gas, be om en behörig gasfackman och be att få se behörighetsbeviset. För annan VVS, leta efter en rörmokare som är branschauktoriserad (till exempel enligt Säker Vatten), och fråga vad firman är registrerad hos.
- Fråga om arbetets omfattning, en skriftlig offert och hur du kommer att debiteras (per timme eller per jobb) innan arbetet börjar.
- Be om ett kvitto eller en faktura. Det är användbart för försäkringen och för reklamationer.
- Välj inte det första numret från annonserna som visas för orden ”VVS-jour dygnet runt”: välj din kontakt i förväg, i lugn och ro.

Fusklapp: symptom, orsak, åtgärd

Symptom	Vanligaste orsak	Åtgärd	Kapitel
Blandaren droppar från pipen	Sliten packning eller patron	Byt packningen eller patronen	5, 6
Svagt flöde från en blandare, vattnet stänker	Strålsamlare igensatt av kalk	Rengör strålsamlaren med citronsyra	6
Fukt i skåpet under tvättstället	Lös mutter eller sliten packning på vattenlåset	Dra åt, byt packningen eller vattenlåset	5, 7
En droppe på slangen under blandaren	Gammal slang eller packning	Byt den flexibla blandarslangen	5
Droppar vid en gängad skarv	Sliten gängtätning	Täta om med tejp eller hampa	5
Rör täckta av vattendroppar	Kondens på kalla rör	Isolering, ventilation	5
Vattnet rinner långsamt ut ur tvättstället	Hår och avlagringar i vattenlåset	Gummiklocka, rengöring av vattenlåset	7
Diskbänken står full	Fett och matrester	Hett vatten med diskmedel, gummiklocka, vattenlås	7
Duschplattan eller badkaret töms långsamt	En härva hår under gallret	Dra ut håret, rensspiral	7

Symptom	Vanligaste orsak	Åtgärd	Kapitel
En lukt av avlopp	Uttorkat eller smutsigt vattenlås	Fyll på med vatten, rengör vattenlåset	7
Cisternen fyller hela tiden på	Läckande spolventil	Byt tätningen eller ventilen	8
Cisternen väser, vatten rinner till bräddavloppet	Sliten påfyllningsventil eller för högt inställd flottör	Justera eller byt ventilen	8
Toalettsitsen glider omkring	Löst fäste	Dra åt, byt gångjärnen eller sitsen	8
Igensatt toalettstol	För mycket papper eller ett föremål i röret	Toalettgummiklocka, spiral	8
Knappen på en dold cistern fastnar	Smutsiga styrningar, sliten mekanism	Rengör, byt knappen eller kassetten	8
Elementet kallt upptill, gurglar	Luft i elementet	Luftning	10
Pannans tryckmätare under 1 bar	Vatten har försvunnit ur det slutna systemet, ofta efter luftning	Fyll på med påfyllningsslangen enligt manualen; ring en behörig fackman om det fortsätter sjunka	10
Elementet reagerar inte på vredet	Fastnat termostathuvud	Byt huvudet	10
Inget vatten i kranen i frostigt väder	Fruset rör	Långsam upptining med varm luft	10

Symptom	Vanligaste orsak	Åtgärd	Kapitel
Mätaren snurrar fast ingen använder vatten	Dold läcka (till exempel en cistern)	Testa ventilerna en och en, åtgärda källan	2, 8
Vatten från taket eller en fläck hos en granne	Läcka från stammen eller från lägenheten ovanför	Stäng av vattnet, ring föreningen eller hyresvärden	4

> Skriv ut den här tabellen eller spara ett foto av den i mobilen. När du har hittat symptomet vet du oftast var du ska börja, och det räcker ofta för att undvika panik och onödiga utgifter.

Till sist

VVS hemma är ingen trollkonst. Det är några regler, en handfull verktyg och lite tålamod. Varje ytterligare reparation du gör själv ger dig självförtroende, och varje jourbesök du slipper lämnar pengar i plånboken som du kan lägga på något trevligare. Ha den här guiden nära till hands: kom tillbaka till den när den första droppen faller i skåpet. Lycka till!

Videor som hjälper dig på vägen

Boken ger dig metoden och förklaringarna. En video visar dig handgreppen och arbetstakten. Här har vi samlat gratis videor på svenska från YouTube som hör till kapitlen i den här boken. De är gjorda av andra personer och företag som inte har någon koppling till oss, och innehållet är deras eget ansvar. Vi kontrollerade att varje länk fungerade i november 2026. Länkar kan försvinna med tiden.

Så öppnar du en video: tryck på titeln, eller sök på videons titel och kanalnamn på YouTube. Det fungerar även i YouTube-appen på telefonen.

Vattenläcka och avstängning (kapitel 4 och 5)

- Vattenläckage - Så Stoppar du Vattenflödet! Rörjouren Guide – Rörjouren Svenska AB. *Visar hur du stoppar vattenflödet vid en läcka*
- Läckande kopplingar – RörmokarLäraren. *Visar hur du åtgärdar läckande kopplingar*
- Montera rörgänga med lin och pasta – DahlSverigeAB. *Visar hur du tätar gängor med lin och pasta*

Blandare och kranar (kapitel 6)

- Byta packning på vattenkranen – Handyman Hultman. *Visar hur du byter packning på en vattenkran*
- Kranskola 2-Droppande pip eller trög spak på ettgreppsblandare.mov – FM Mattsson. *Visar hur du åtgärdar en droppande ettgreppsblandare*
- Kranskola 6-Droppande pip eller trögt avstängningsvred på termostatblandare – FM Mattsson. *Visar hur du åtgärdar en termostatblandare som droppar*
- Byta köksblandare och tvättställsblandare | Tips & råd [HORNBACH] – HORNBACHsverige. *Visar hur du byter köks- och tvättställsblandare*

Avlopp och vattenlås (kapitel 7)

- Stopp i handfatet? Så här gör du för att rengöra ditt vattenlås – Proffsmagasinet. *Visar hur du rengör vattenlåset under handfatet*
- Rengöring av vattenlås i köket – JM Sverige. *Visar hur du rengör vattenlåset i köket*
- Så här fixar du ett stopp i diskhon – AB Eidar, Trollhättans Bostadsbolag. *Visar hur du fixar ett stopp i diskhon*

Toaletten (kapitel 8)

- Så byter du flottör- och spolventil på Ifö Spira – Ifö Sverige. *Visar hur du byter flottör och spolventil*
- Felsökning av en rinnande toalett och rengöring av membranet i inloppsventilen – Gustavsberg badrum Sverige. *Visar felsökning av en toalett som rinner*
- Byte av inloppsventil till toalett – Hafa Badrum Sverige. *Visar hur du byter inloppsventil*

Montera tvättställ och blandare (kapitel 9)

- Tvättställsblandare -- montering av blandare och ventil | Svedbergs – Svedbergs badrum. *Visar montering av tvättställsblandare och ventil*
- Så monteras en push-open ventil och en bottenventil med lyftstång - VVSochBAD.se – VVSochBAD. *Visar hur du monterar en bottenventil*

Uppvärmning (kapitel 10)

- Element - så luftar du radiatorerna (på bara 1 minut) – Polarpumpen. *Visar hur du luftar elementen*

> Tips: läs avsnittet i boken först, titta på videon om samma jobb och gör sedan jobbet själv. Pausa videon efter varje steg.

Videorna ersätter inte en behörig rörmokare. Arbeta aldrig på gas, på en trycksatt varmvattenberedare eller på elektriska anslutningar. Stäng av vattnet innan du öppnar något och följ reglerna i kapitlet om de första 5 minuterna vid en läcka. Om en video visar ett jobb som boken lämnar åt en fackman, hoppa över det. Vid översvämning nära el, gasdoft eller fara för liv ringer du 112.

Boken och videon tillsammans

Använd boken och videon på det här sättet: läs avsnittet och gör inköpslistan, titta på videon en gång utan att röra något, och gå sedan tillbaka till boken. Dina egna delar kan se annorlunda ut än de i videon, och då gäller tillverkarens anvisningar och den här boken.